

Tutu ña kēta kuenda ñivi Hebreu

Ndioo, tāchi ra ma ra se'e ra ña na katitu'un
ra ma tu'un yu'u ra nuu ma ñivi

1 ¹Tandi'i ma kuiya yā'a taji'na, Ndioo kā'an ra chi'in ma ndian kūu ñivio, ndian chiyo taji'na kua'a' va'a cha'a' chi'in kua'a' nuu tu'un, ta tāchi ra ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u ra ña na katitu'un ndra yi nuu na takan. ²Va ma vitin, ma nuu ndi'inia ma kuiya, tāchi Ndioo ma ra Se'e ra Jesuu nuu yo, ña na ka'an ra chi'in tu'un yu'u Ndioo nuu yo, vati Ndioo chā'a ra ndisaa kuu ma tundeeni ra nuu ra, ta juuni kūta'an ra chi'in ra ora jātuvu ra ma ñuñivi chi'in andivi. ³Vati Jesuu indukuni tàcha ra takua tàcha Racha'nu Ndioo, ra ìyo andivi. Ta ma xina'ñu ra, indukuni kùu yi takua kùu ma Ndioo. Ta Jesuu chi'in tu'un ra, nuu nda'a' ra ìyo tandi'i ma nakuyi ìyo

*Nàndi Jesuu chiyo kua'a Ndioo nuu
chà'nda ra tiñu iti' andivi (1:3)*

ñuñivi, ti ya'aga ndatu ma ña kà'an ra. Ta ora cha yā'a ña jānandoo juuni maa ra ma kuatio, chūnandi ra ma andivi, iti' chiyo kua'a ma Ndioo nuu chà'nda ra tiñu.

**Ma Jesuu ra Se'e Ndioo, ka'nuga ma tiñu jà'a ra kua
ma tiñu ña jà'a ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo**

⁴Yakan va ka'nuga kùu ma sivi ra Se'e Ndioo, kua ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. Vati ma Ndioo jā'a ña nī'i ra iin tiñu nduva'a kuii ka'nuga kua ma ña nī'i ma tati jà'a tiñu nuu ra. ⁵Vati ma Ndioo tükuii nī ka'an ra te'en chi'in ma nī'iin ma tati va'a jà'a tiñu nuu ra:

Yo'o kùu ma Se'i,

Ta vitin yu'u kùu ma ra chā'a tundeeni nuun.

Ta juuni töve nī ka'an ra te'en chi'in nī'iin tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra:

Yu'u kùu iin Tatá maa ra,

ta rakan, kuendai vitin kùu ra iin ra Se'i.

⁶Va ma inga tuku cha'a' ña jàna'a Ndioo ma ra Se'e nunuu ra nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, kà'an ra te'en:

Ndyo'o tati jà'a tiñu nui, na jaka'nu ndo ma ra Se'i.

Kā'an ra chi'in na.

⁷Ndioo kà'an ra te'en cha'a' ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra:

Jà'i ña na kuu ma tati va'a jà'a tiñu nui takua kùu ma tati chàkin,

ta na kuu na takua kùu ma ñu'ú ndàkonditi ndia.

⁸Ndioo kà'an ra nuu ma ra Se'e ra Jesuu te'en ndia:

Yo'o Racha'nu Ndioo, ma yutun vatun ndà'un,

jàna'a yi ña chi'in tu'un ndaa ni ka'ndaun tiñu endeeni.

⁹Vati maun kùuniun nde'un ma ña va'a ta xaaniun nde'un ma ña töve va'a,

yakan va yu'u ra kùu Ndiooun, kāchin ñun,

ta ya'aga chitu ma animaun ña chisiun jā'i kua ma ndian ndàkata'an chi'un,

kā'an Ndioo chi'in Se'e ra.

¹⁰Ta juuni kà'an ra te'en ndia:

Yo'o Racha'nu, ma ora kīcha'a ma ñuñivi, maun jā'a ña

tūvi yi,

ta juuni chi'in nda'a' maun kùu yi ña tūvi ma andivi

jā'un ndia.

¹¹ Tandi'i ma ña tūvi niku ni naa yi,
va maun ni koo endeeni.
Tandi'i ma ña tūvi,
ni kucha'nu yi takua ndòcha'nu ma ja'ma ña chàku'un yo.

¹² Ta ni tika'nun ma ñuñivi takua jà'a yo chi'in iin ja'ma ora
chikuta'nu yi,
ta juuni ni nasamaun yi takua jà'a yo ora sàma yo ma
ja'ma chàku'un yo.
Va maun, iini ra kùn ña töve sàmaun,
ta nī'iin cha'a' na töve ni naun ndia.

Takan kā'an Ndioo chi'in Se'e ra.

¹³ Nī'iin cha'a' na töve nī ka'an ma Ndioo te'en chi'in ma ndian
kùu tati va'a jà'a tiñu kuenda ra:

Kunandi iti' chiyo kua'i nda kati ku'vai tandi'i ma ndian
kànita'an chi'un nuun,
ikan na kuu na takua kùu ma nuu chòjondi cha'un,
ta ikan na kuu ka'ndaun tiñu nuu na,

kā'an ra.

¹⁴ Vati ndisaa ma ndian kùu tati va'a, ndian jà'a tiñu nuu
Ndioo, juuni kùu na ndian tāchi Ndioo, ña na tindee na ma
ndian ni ni'i ña na kakú jà'a ma tundeeni ra.

Ìyo yi ña jakuenda nduva'a kuio yo, ikan na kakú yo

2 ¹ Yakan va cha'a' ma ña'a, ìyo yi ña taso'o nduva'a kuii
yo ma tu'un ña chīnio, ikan na töve kesiin yo ma iti'
Ndioo. ² Vati tāchi Ndioo ma tati va'a ra na katitu'un na ma
tu'un ley ra taji'na. Ta ndicha kuii ni kuu ma ña kà'an yi. Taku
ma ndian nī jachi'in ma ña kà'an yi ndicha ña ndē'e na ma
tundo'o cha'a' ma kuati ña jà'a na. ³ Tu takan kùu yi, ¿naja
kua jà'a yo, ikan na kuu kakú yo tuva jàña yo ma tu'un ka'nu
ñā kà'an naja kùu yi ña jàkakú Ndioo ma ñivi? Vati maa ma
Racha'nu chito'o yo Jesuu, kùu ma ra nunuu kātitu'un ma
tu'un ña kà'an cha'a' naja kua kùu kakú ma ñivi, ta iti' nuu
ma ndian chīni ma ña kā'an ra, jāna'a kachin ndiko na yi nuu
yo. ⁴ Va ma Racha'nu Ndioo, kùta'an ra chi'in ma ndian kà'an
tu'un ikan, ta jāna'a ra ti tu'un ndicha kùu yi chi'in kua'a'
seña, chi'in ña nduva'a kuii vii, chi'in kua'a' va'a ndatu, ta
tāchi ra ma Tati Í ra ña na katakuati yi kua'a' nuu ndatu nuu
ma ñivi ra takua kùuni ra ña na kuu.

Jesuu ndākuu ra iin ñivi ma takua kùu yo

⁵Ndioo töve nī cha'a ra ndatu nuu ma ndian kùu tati va'a ra ña na ka'nda na tiñu nuu ma ñivi òyo ñuñivi ña ni kichi iti' nuu, vati cha'a' yakan kùu ma ña kà'an yo vitin. ⁶Va ndicha ña tañu ma tutu Ndioo òyo iin tu'un ña kà'an yi te'en:

¿Niyi kùu ma ñivi òyo ñuñivi?

¿A òyo kuenda na, kùuniun,

yakan va chàku'uniun na, ta jàkuendaun na ndia?

⁷Chìyo ita'vi kuiya ña ka'nuga ma tati va'a jà'a tiñu nuun takua kùu ma ñivi òyo ñuñivi.

Vaji takan kùu yi, chā'un kua'a' va'a ndatu ka'nu nuu ma ñivi ta tiñu'un na.

Ta juuni cha chā'un nuu na na ka'nda na tiñu nuu tandi'i ma ña tūvi jā'un chí'in ma nda'un.

⁸Ta takan chā'un yo'o Ndioo ña na kùu ka'nda na tiñu nuu tandi'i ma ña òyo ñuñivi.

Kàti ma ra kà'an tatiempu.

Vaji cha chā'a Ndioo ña na ka'nda na tiñu nuu tandi'i nakuyi òyo ñuñivi, ndicha kuii ti töve nī ndakoo ra nī'in nakuyi ña kùu ka'nda na tiñu nuu, va nda tiempu vitin, ndè'o ña ndisaa nakuyi takā'an kùu chaa na ña ka'nda na tiñu nuu yi. ⁹Va vitin ndè'o ña iin ra nàni Jesuu. Chā'a ma Ndioo ndatu ra nuu ra tiaga ninuu kua ma ndatu ña chā'a ra nuu ma tati va'a ña jà'a tiñu nuu ra. Cha'a' ña chí'í ra cha'a ma kuati ndisaa yo, yakan va cha nī'i ra ndatu ya'aga tacha ta iñu'u. Ta cha'a' ma ñamani Ndioo kùu yi ña chí'í ra, ikan na tuvini ra ta na koto ra naja ta'an yo ora chí'í yo.

¹⁰Racha'nu Ndioo kùu ra ma ra ña jātuvu ta kùmi ndisaa ña òyo ma ñuñivi. Cha'a' yakan kùu yi ña töve ndetiñu kuenda ra ña na ja'a ra ña nī'i Jesuu ña koo va'a ra cha'a' tundo'o ña ndē'e ra cha'a' ndisaa yo, ikan na kuu kunda'a ra kua'a' se'e ra ña na koo na chí'in ra ma iti' andivi. Vati Jesuu kùu ma ra jàna'a iti' nuu kuu kakú yo. ¹¹Vati tandi'i yo iini Tatá yo, nda ma ra jà'í chí'in ma ndian kuu í jà'a ra ndia. Cha'a' ña iini ma Tatá yo, yakan va ma Jesuu töve kùkanuu ra ña kà'an ra ña yani ra ta ta'an ra kùu yo. ¹²Ta juuni ora kà'an ra te'en ma tava kà'an ma nuu tutu Ndioo:

Ni katitu'in nuu ndian ta'in ma tava kàun.

Ta ora cha kūti'vi ma ñivi chi'in, ni jaka'nui ñun chi'in iin yaa ña ni katai ma tañu na, kàti yi.

¹³Ta inga cha'a' kà'an Jesuu te'en:

Ni chinuni ma ña kà'an ma Ndioo.

Ta inga cha'a kà'an ndiko ra te'en:

I'ya ka'in ti'vi ma ñivi ña chā'a Ndioo nui chi'in.

Ta kùu na takua kùu se'un,

kàti yi.

¹⁴Ta ma ndian se'e ikan ìyo kuñu na chi'in nii na. Ta Jesuu juuni chíyo kuñu ra chi'in nii ra ndia tava kùu ma ñivi, ikan na kuu janaa ra ma ndatu ma ñá' ìyo ndatu ña kùu ka'ni, ta ma ñá' ìyo ndatu ñá' kuu ka'ni ikan kùu ma kui'na. ¹⁵Ta jà'a ma Jesuu takan, ikan na kuu jakakú ra ndisaa ma ndian kùu tava kùu iin musu jà'a ma ña ya'aga yu'vi na, ta endee chà'nini na ña ni kuvi na. ¹⁶Ndicha va'a ña töve vèchi ra ña ni tindee ra ma tati jà'a tiñu nuu Ndioo, vati vèchi tindee ra ma ndian kùu tata ma Abraham. ¹⁷Takan ìyo yi ña ja'a ra, ikan na ndakuu ra indukuni ma ninii ni takua kùu ma ñivi ta'an ra, ikan na chaa ra kùu ra iin sutu ka'nuga, ra jà'a tiñu nuu Ndioo cha'a' na. Ta na kuu ra iin sutu ya'aga va'a ta ya'a kunda'vini ra ma ñivi. Ta takan kuu ni'i ra ña na janaa ma Ndioo ma kuati ma ñivi. ¹⁸Ta takua juuni maa ma Jesuu, ndē'e ra ma tundo'o niku, ta kī'in ma kui'na ku'va ra, yakan va vitin cha ìyo va'a ra ña kuta'an ra chi'in ma ndian juuni kī'in ma kui'na ku'va ndia.

Ka'nuga tiñu jà'a ma Jesuu kua ma Moisés

3 ¹Yakan va ndyo'o yani chi'in ta'an, ndian íí ìyo nuu chà'nda Ndioo tiñu, vati ndyo'o kùu ma ndian kāchin ma Ndioo ndo ña na kuu chito'o ndo ra, na kuuni nduva'a kuii ndo nde'e ndo ma Jesuu, vati maa ra kùu ma ra ndatu, ra tatun Ndioo. Ta maa ra kùu ma ra sutu kuxini. Vati nuu rakan kùu ma nuu kùu na'ma yo cha'a' ma ña chìnunio ma ña kà'an ra. ²Vati Jesuu ya'a ìyo tundeeni Ndioo chi'in ra. Yakan va kāchin Ndioo ra ña na ja'a ra ma tiñu i'ya. Vati takua ma Moisés chíyo tundeeni Ndioo chi'in ra niku, ti ma ora chíyo ra niku, jàtiñu va'a ra kuenda ma ñivi Ndioo. ³Yakan va ma Jesuu ìyo yi ña na tiñu'uga yo ra kua ma Moisés, indukuni

kùu yi tava kùu iin ma labañi, ra jàva'a iin ve'e, ìyo yi ña tiñu'uga yo ra kua ma ve'e. ⁴Tandi'i ve'e ìyo yi ña java'a iin ñivini yi, va ma Ndioo kùu ma ra jà'a ña tūvi tandi'i ma ña ìyo vitin ma ñuñivi. ⁵Yakan va ma Moisés kùu ra iin musu iñu'u, ra jàva'a tiñu kuenda ma ñivi Ndioo. Ta ma tiñu ña jà'a ra kùu yi ña jàna'a ra nuu na cha'a' ma ña ni ka'an ma Ndioo iti' nuu. ⁶Va tava Jesucristu kùu ra takua kùu iin ra kùu iin se'e ra ña kùña'a iin ve'e ña jà'a va'a ra kuenda ma ndian indii tichi yi. Va tava kùu yo ma ñivi Ndioo, yakan va kùu yo tava kùu ma ñivi ìyo tichi ve'e ikan, tuva ndicha ña endee töve jàña yo ña chìnunio tu'un ra, ta ndaani yo ndàtu yo ma ndatu ka'nu ña ni ni'i yo jà'a ra.

Ni nindee ma ñivi Ndioo jà'a ra

⁷Yakan va ma tava kà'an ma Tati Í Ndioo tatiempu, ta te'en kà'an yi nuu ma tutu Ndioo:

Ma kivi vitin tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo,

⁸ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra ta na jàndava ndo ma anima ndo,

ma takua jà'a ma ndian kànita'an chi'in Ndioo,

ta kī'in na ku'va ra ma tichi ku'u ma nuu töve takuii.

⁹Ma tichi ku'u ikan kùu nuu kī'in ma ñivi ndo, ndian chiyo taji'na ma ku'va yu'u,

vaji cha ndē'e na ma ndatu ka'nu ña jà'i ma ndi uvi xiko

kuiya ña chākunuu na ma tichi ku'u niku.

¹⁰Yakan va nduva'a kuii kūxain chi'in ma ñivi ndo, ndian chiyo taji'na niku, ta kà'in te'en nuu na:

“Ndyo'o ndisaa tiempu kùu ndo ma ndian jàña iti' va'a, va ndicha kuii ña na töve kùnuni ndo nakoto ndo ma iti'”

Takan kà'in chi'in na.

¹¹Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a kūxain chi'in na,

ta chā'i tu'un nuu na ña töve ni ku'vai nuu nindee na chi'in,

kàti Ndioo. ¹²Ndyo'o yanì ta ñivi ta'in, na kumi kuenda ndo anima ndo, ikan na töve ndakuu kini yi ta ja'a yi ña tüvi chìnuni ndo tu'un ra, ta kesiin ndo iti' Ndioo ndito. ¹³Va'a ga ña na kuta'an ndo chi'in ta'an ndo ta na jandomani ndo na nani kivi, va na kicha'a ndo ja'a ndo yi antea ña ndi'i ma kivi i'ya, ikan na ni'iin ndo na töve jàndondava ndo ma anima ndo

ta na töve kēña'a ndo juuni maa ndo ti tu kì'vi ndo jà'a ndo kuati. ¹⁴Vati ndicha ña cha ndō'in yo chi'in Cristu, tuva kundeeni yo ña chìnunio ma tu'un ra indukuni kua ma ora kīcha'a yo chìnuni yo yi. Takan ìyo yi ña ja'a yo nda kati chaa ma kivi nuu ndi'inia ña ìyo yo. ¹⁵Vaji kà'an ma tu'un Ndioo te'en cha'a' ma ña já kā'in:

Ma kivi i'ya tuva chini ndo ma ña kà'an Ndioo,
 ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra ta na jändava ndo ma
 anima ndo,
 ma tava jā'a ma ndian kānita'an chi'in Ndioo,
 kà'an yi.

¹⁶¿Nda ndian kùu ma ndian kānita'an chi'in Ndioo ora chini na ma tu'un ra?, kùuni ndo. ¿A yūvi ndisaa ma ndian tāva ma Moisés ma ñu'u' Egiptu, kùu na?, kùuni ndo. ¹⁷¿Ta nda yo chi'in kūxaan ma Ndioo uvi xiko kuiya?, kùuni ndo ndia. Vati chi'in ma ndian jā'a kuati, chi'in ndiakan, kūxaan ma Ndioo, ta ma ndiakan endee chī'í na ma tichi ku'u nuu töve takuii. ¹⁸¿Ta nda yo nuu chā'a Ndioo tu'un nuu ña töve ni ku'va ra nuu nindee na chi'in ra?, kùuni ndo. ¿A töve nī ka'an ra takan nuu ma ndian na töve nī jachi'in ma ña kà'an ra?, kùuni ndo. ¹⁹Vati ndicha va'a ti ndè'o ña nī cha'a ra nuu ni nindee na chi'in ra, cha'a' ña na töve chìnuni na ma tu'un ra.

4 ¹Yakan va ora juuni yanga ña ndātu yo ma ña ni ja'a Ndioo ña ni ku'va ra nuu nindeo chi'in ra takua chā'a ra tu'un nuu yo, ìyo yi ña nduva'a kuii kumi kuenda yo yi, koto tañu ndo ìyo nda ndyo'o, na kùu ni'i nuu nindee chi'in ra. ²Vati maa yo cha chīnio ma tu'un Ndioo ña kà'an cha'a' naja kua kàa yi ña kuu kakú yo indukuni takua chini ma ñivio ndian chīyo tatiempu ndia. Va ma ndiakan na töve nda kuenda vaji chini na yi, vati töve nī chinuni na ma ña kà'an yi. ³Va tava maa yo ña chìnuni ndicha va'a yo, chā'a Ndioo ña ni ni'o nuu nindeo. Va cha'a' ña'a, kà'an Ndioo te'en nuu ma tutu ra:

Ta cha'a' yakan kùu yi ña ya'a kūxain chi'in na,
 ta chā'i tu'un nuu na ña töve ni ku'vai nuu nindee na
 chi'in,
 kàti Ndioo.

Vaji takan ma Ndioo chīnu ma tiñu jā'a ra nda ma ora jātuvi ra ma ñuñivi i'ya. ⁴Vati ìyo iin ma nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo cha'a' ma kivi ucha ña nindeo:

Ndioo na töve nī jatiñu ra ma kivi ucha vati nīndee ra.

⁵Ta ìyo inga nuu kà'an yi te'en nuu ma tutu Ndioo:

Ña töve ni ku'vai nuu nīndee na chi'in,

kàti Ndioo. ⁶Va vitin takäaga kùmani ña ni'i tiaga ma ñivi ma nuu nīndee na chi'in ra, vati ma ndian ñivio ndian chiyo nunuu ña chīni tu'un va'a Ndioo, ta töve nī jachi'in na yi, nuu ndiakan va töve nī cha'a ra ña ni'i na nuu nīndee na chi'in ra. ⁷Yakan va kuu koto yo ña takä'an ya'a ma tiempu ña kuu ka'an yo, ¡kivi vitin!, ti Ndioo cha jāna'a ndiko ra nuu yo ña takä'an ya'a yi. Vati Rey David kēta ra kua'a' kuiya iti' nuu. Ta David te'en taa ra nuu ma tutu Ndioo:

Ma kivi vitin tuva chīni ndo ma ña kà'an Ndioo,

ìyo yi ña chinuni ndo ma ña kà'an ra,

ta na jändava ndo ma anima ndo.

Takan taa David nuu ma tutu Ndioo. ⁸Vati tu ma Josué chā'a ra nuu nīndee ma ñivio chiyo taji'na chi'in Ndioo, tüva chiniñu'u yi ña taa ndiko ma David yi iti' nuu niku. ⁹Yakan va ìyoga iin nuu nīndee ñivi Ndioo chi'in ra. ¹⁰Vati ma ndian cha nī'i nuu nīndee chi'in Ndioo, juuni nīndee na cha'a' ma tiñu jā'a na, indukuni ma tava nīndee ma Ndioo cha'a' ma tiñu ña jā'a ra ma kivi ucha ora jātuvi ra ma ñuñivi i'ya niku. ¹¹Yakan va na kunuminio ta na kundenio ta ki'vio ma nuu nīndee ñivi chi'in Ndioo, koto nī'iin yo, na kuu nī'i yo yi takua tā'an ma ndian töve nī jachi'in tu'un ra niku. ¹²Vati ma tu'un Ndioo jāna'a yi kua kuu koo ndito yo ta ya'aga ìyo kuenda yi. Tiá va'a ga ta vii kùu ma tu'un ma Ndioo kua ma nda machiti nikuuni ña ìyo ma ña xaan ni nduvi chiyo yi, va ki'vi yi kono nduva'a kuii ta kuu jakesiin yi tu'un xe'e ña ìyo tichi chinitunio ta anima yo ndia. Ta jāna'a kachin yi tu ña va'a a ña töve va'a kùu ma ña kùuni yo ta chāninio jā'a yo. ¹³Tandi'i yo ña tūvio jā'a Ndioo, na kuu kundii xe'o nuu ra, vati ndisaa yo kàvitio kuenda ra ti ndè'e kachin ra ndisaa ña chānini yo chi'in ma ña kùuni ma anima yo ja'a yi, ta nuu ra ìyo yi ña ku'va yo kuenda cha'a' ndisaa yi.

Iin sutu ka'nu kùxini nuu yo kùu Jesuu

¹⁴Jesuu ra se'e Ndioo, rakan kùu ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, ra cha kēe kuà'an ndiko nuu chà'nda Ndioo tiñu andivi. Vati töve ìyo yi ña jaña yo ña na'ma yo cha'a' ña chìnunio ma ña kà'an ra. ¹⁵Vati uvanuu rakan kùu iin sutu va'a kuenda yo. Ta ch̀to va'a ra ña ndian kùndeeni kùu yo cha'a' ña numini kì'vio ja'a yo kuati. Yakan va kùnda'vini ra yo. Vati juuni kì'in ma kui'na ku'va ra indukuni takua jà'a yi chi'in yo ña jà'a yo kuati, vati rakan nì'iin cha'a' töve nī chaa ra jà'a ra kuati. ¹⁶Yakan va na jayatin yo yo ta na kùkanuu yo ta kì'vio ma nuu chà'nda Ndioo tiñu ora kà'an yo chi'in ra. Vati ikan ìyo kua'a' ñamani ra ña chà'a ra nuu yo. Ta cha'a' ña kùnda'vini ra yo kùu yi ña ìyo va'a ra ña tìndee ra yo ma ora ch̀iniñu'u yo yi.

5 ¹Tandi'i sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, kāchin Ndioo ndra ma tañu ma ndra'ii, vati jākuiso Ndioo tiñu ndra ña na ja'a ndra tiñu nuu ra ta kà'an ndra nuu ra cha'a' ma ñivi, ta takan sòkó ndra ndatiñu chi'in kiti chà'ni ndra nuu Ndioo kuenda ña jànaa Ndioo kuati yo. ²Va tava ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo, juuni töve ya'a ga kùndeeni ndra takua kùu yo, yakan va kùu kutunini ra ma tava kùuni ma ñivi ta kùu kunda'vini ra na cha'a' ma ña na töve ch̀to na ma ña jà'a na, ta cha'a' ña kèsiin na iti' Ndioo ndia. ³Ta cha'a' ma ña töve ya'a kùndeeni ra kùu yi ña ìyo yi ña ka'ni ra iin kiti ta sokó ra ri nuu Ndioo, tūvi cha'a' ma kuati ñivini, va juuni cha'a' ma kuati maa ra ndia. ⁴Nì'iin ma ndra'ii, na kùu kati ndra ña yu'u koo tiñu i'ya ta ìyo yi ña tiñu'u ndo yu'u cha'a' yi, vati maa ma Ndioo kùu ma ra kàchin ndra ta jākuiso ra ma tiñu i'ya ndra, takua kāchin ra ta jākuiso ra tiñu ma sutu ka'nu, ra nani Aarón niku. ⁵Indukuni kùu yi chi'in Cristu ti töve nī jakuiso ra tiñu juuni maa ra, ti Ndioo kùu ma ra kāchin ra ta jākuiso ra tiñu ña na kuu ra sutu ka'nu ña kuxini. Vati ma Ndioo kā'an te'en chi'in ma Jesuu:

Yo'o kùu ma se'i,

Ta vitin yu'u kùu ma ra chā'a tundeeni nuun.

⁶Ta inga nuu tutu Ndioo juuni kā'an ra chi'in ma Jesuu te'en:

Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni,

indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu
Melquisedec,
kàti Ndioo.

⁷Ta ora chiyo ma Jesuu ña chākunuu ra ma ñuñivi i'ya niku, nduva'a kuui chàku ra ta kà'an ni'i ra chi'in Ndioo ora chikan ra ñamani nuu ra. Vati Ndioo ìyo ndatu ra, ta kùu jakakú ra ra tañu ndian ndíí. Ta cha'a' ña jàka'nu Jesuu ra ta jàchi'in ra ña kà'an Ndioo, yakan va Ndioo taso'o ra ma ña kà'an ra. ⁸Yakan va Cristu, vaji ra Se'e Ndioo kùu ra, ta chi'in kua'a' va'a tundo'o ña ndē'e ra, kùtu'va ra jàchi'in ra ña kà'an Ndioo, ⁹ta ora cha chinu tandi'i ma tiñu ìyo yi ña ja'a ra, yakan va ìyo va'a ra kua kùu jakakú ra endeeni tandi'i ndian jàchi'in ña kà'an ra. ¹⁰Vati Ndioo jākuiso ra tiñu ña na kuu ra ma sutu ka'nu ña kùxini nuu yo indukuni ma takua ma tiñu jà'a ma sutu Melquisedec.

Ni nde'o tundo'o tuva jaña yo ña chìnunio tu'un Ndioo

¹¹Ìyo kua'a' tu'un ña kùu ka'an yo cha'a' ma tu'un ña já kàtitu'in nuu ndo, va ya'aga ndetiñu kùu katitu'un kachin yi nuu ndo, vati ya'aga kuee kùu kutunini ndo yi. ¹²Vati tava cha ìyo kua'a' kuiya ña ìyo ndo iti' Ndioo cha ìyo yi ña kùu ndo matru niku, va na töve takan kùu yi, ti chiniñu'u ndo ña katitu'un chaa ndiko ndi ma tu'un Ndioo nuu ndo ña takani cha chito ndo ma nda ora kicha'a ndo chìnuni ndo. Yakan va kùu ndiko ndo takua kùu ndiakuati, ti lechini kùndeeni ndo ko'o ndo, ta töve kùndeeni ndo taso'o ndo tu'un ndetiñu tava kùu ma ndayu xii. ¹³Ta ndian chàxin ndika ma ma'á na, takà'an chaa ma chinituni na ña kùtunini na iin tu'un ndaa kuenda na, ti ndiakuati kùu na. ¹⁴Va ma ndian chicha chàchi na ndayu xii, ta cha'a' ña takani jà'a na maaaa ña va'a kùu yi ña cha chito va'a na kachin na ndava kùu ma ña va'a ta ma ña töve va'a.

6 ¹Yakan va vitin iti' nuu va'aga ña ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo ma tu'un nunuu cha'a' ma Cristu, ta na ndaki'o ma tu'un ña jàkuicha va'a yi yo. Ta juuni na ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña chikoni'i ndiko yo jà'a yo ma tiñu ña nda kuenda. Ta na ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña naja kua chìnunio ma ña kà'an Ndioo. ²Ta juuni

iyoyi ña ndakoo yo iin chiyo ña jàkua'a yo cha'a' ña kua'a' nuu ña kùnduta yo, chi'in ma ña jànanani nda'a' yo xini ma ñivi, ta ma ña nàtaku ndiko ñivi tañu ndian ndií, chi'in ma nuu jakutuni Ndioo kuati na, ta ikan na ka'nda na yi endeeni ma andaya'. ³Yakan iyoyi ña ja'a yo, tuva chà'a ma Ndioo tu'un ña ja'a yo yi. ⁴Vati na kùu chikoni'i ndiko ma ñivi iti' Ndioo tuva jàña ni'ni na ña chìnuni na tu'un ra. Ti ma ndian cha chító kachin va'a ña tu'un ndaa kùu tu'un Ndioo, ta cha kī'in na ku'va ma ndatu ra ña kichi yi iti' andivi, ta indukuni ni'i na ma Tati Í Ndioo chi'in tandi'o, ⁵ta juuni cha ndē'e na takua va'a kùu tu'un kà'an Ndioo, chi'in ma ndatu ka'nu ña ni ja'a ra ma ñuñivi ña ni kichi. ⁶Tu ndiakan juuni jàña ni'ni na ña chìnuni na ma ña kà'an Ndioo, na kùu ja'a na ña na chikoni'i ndiko na ku'un na iti' Ndioo. Vati juuni maa na kùu ndian ña tàkaa ndiko na ma Jesuu ma nuu kruu nuu tùvi ñivi ña na ka'an ndaa ndisaa ma ñivi chata ra. ⁷Vati ma ndiakan kùu na takua kùu ma ñu'u' ora kùnun ma savi ña ch'i' yi ma takuii savi. Vati tu chà'a yi ma ndatiñu ma nuu ma ndian jàtiñu yi, jà'íí ma Ndioo nuu yi. ⁸Vati tu kàna mamaa ku'u chi'in iñuni nuu yi, na töve nda kuenda yi, ta kùndoo yi nda'a' Ndioo, ta cha kuyatin ña ni ka'an xaan ra chata yi. Ta ma nuu ndi'inia ni kayu yi.

**Na kuantu yo ma ña va'a ña ni ni'o nda'a'
Ndioo, ikan na kuu koo va'a yo**

⁹Ndyo'o ndian ya'aga kùuni ndi nde'e ndi, vaji takan kà'an ndi chi'in ndo, chító va'a ndi ti maa ndo ni ni'i ndo ma ña va'aga, vati kuà'an ndo iti' nuu ni jakakú Ndioo ndo. ¹⁰Vati Ndioo iin ra ndaa kùu ra, ta töve ni naani ra ma tiñu jà'a ndo, ti kī'in kuenda ra ndo cha'a' ña ya'a kùuni ndo nde'e ndo ma ndian ta'an yo, ndian iyoyi kuenda ra, ta cha'a' ña ya'a va'a tīndee ndo na, ta takua takani jà'a ndo yi antea, ta nda vitin. ¹¹Va kùuni ndi ña ta'ii'iin ndo nda vitin chi'in nda nuu ndi'inia, na ja'a ndo chi'in ndisaa anima ndo ma takua jà'a ndo chi'in ta'an yo, ikan na kuu koto kachin ndo ti ni ni'i ndo ndisaa ma ña ndàtu ndo nda'a' Ndioo. ¹²Na töve kùuni ndi ña ndakuu suchan ndo, ti ma ña kùuni ndi kùu yi ña na tandikun ndo ja'a ndo ma tava jà'a ma ndian kùndeeni ku'un iti' ra ta chìnuni na tu'un ra. Ti nuu ndiakan ni ku'va Ndioo endeeni

tundeeni ra ma takua chā'a ra tu'un. ¹³Ta ora chā'a Ndioo tu'un ra nuu ma Abraham niku, chā'a ra ma tu'un chi'in juuni sivi maa ra, vati na töve ìyo inga ra ka'nu tiaga kua maa ra.

¹⁴Ta tel'en kā'an ra chi'in Abraham:

Ndicha kuii ña nuu yo'o, nduva'a kuii ni ja'ij ñun,
ta ni ku'vai ña ni koo kua'a' tataun iti' nuu.

¹⁵Va ma Abraham, ta ora ya'a ña ya'a ga kündeeni ra chātu ra, tajan nī'i ndio ra ma ña chā'a ma Ndioo tu'un nuu ra. ¹⁶Nda ndian ni kùuni ña chà'a tu'un nuu ma inga ñivi, jà'a na yi chi'in sivi inga ndian ka'nuga kua maa na, ta takan kùu koto ndaa ma ñivi ti ña ndicha kùu ma tu'un ña chà'a na ta na tüva ìyo yi ña nuni nuni natu'un kuati na cha'a' yi. ¹⁷Ta takan chā'a Ndioo tu'un nuu ma ndian ni nī'i ma tundeeni ña kāti ra ña ni ku'va ra nuu na, ti kùuni ra ña koto kachin na ti nī'in tiempu töve sàma ra ma kua kà'an ra. Yakan va chi'in juuni sivi maa ra kā'an ra ña ni jachinu ra yi. ¹⁸Cha'a' ma ninduvi ma tu'un i'ya ña na kùu sama yi, ta na koto yo ña na kùu ka'an Ndioo tu'un vata. Ta takua ndisaa yo ña cha tändigun yo ra, ikan na kumi ra yo, yakan va na koo tundeenio kua tu yo ña na jachinu ra ma tu'un ña kā'an ra juuni chi'in sivi ra ña ni ku'va ra nuu yo. ¹⁹Ta cha'a' ma ña ndātu va'a yo ña jà'a Ndioo, cha tändigun va'a anima yo chi'in ra takua ndikun va'a iin varku jà'a iin kaa nàni ancla. Yakan va ìyo va'ani yo kuenda Ndioo ta kùu ki'vi yo chata ma ja'ma yaxin ña ndàsi ma veñu'u í nduva'a kuii ma andivi. ²⁰Va ikan kùu nuu kī'vi ji'na ga ma Jesuu kuenda yo niku, ora nūna ra ma iti' va'a ña na ku'un yo chata ra. Ta takan chāa ra kùu ra ma iin sutu ka'nu ra kuxini nuu yo endeeni, ta indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu Melquisedec.

**Jesuu, kùu ra iin sutu ka'nu ña kuxini nuu
yo indukuni kua ma Melquisedec**

7 ¹Ma ra nàni Melquisedec i'ya kùu ra rey, ra chà'nda tiñu nuu ma tandi'i ma ñivi ìyo ma ñuu nàni Salem niku. Ta juuni kùu ra ma iin sutu kuenda ma Ndioo ya'a ka'nu ìyo andivi. Ta ma ora chikokani ndiko ma Abraham ma nuu chākanita'an ra ta jākanaa ra ma ndra kùu rey, ndra chà'nda tiñu nuu inga ñuu, ta ma Melquisedec chāta'an ra nuu ma Abraham. Tajan Melquisedec, jā'íí ndio ra nuu ra. ²Ta ikan jan

ma Abraham, nāta'vi ra uchi porcientu ma tandi'i ma ndatiñu ña jākanaa ra ma nuu chākanita'an ra ta chā'a ra yi nuu ma Melquisedec. Ma sivi Melquisedec kùuni yi ka'an yi “rey, ra jàndondaa tiñu.” Va tava rey ña chà'nda tiñu nuu ma ñivi ìyo ma ñuu Salem kùu ra, ta Salem kùuni yi ka'an yi “na koo vii ma ñivi.” Yakan kùu ra rey ña chà'a na koo vii ma ñivi. ³Ta ma Melquisedec töve yo ch̀to cha'a' ma tatá ra ni cha'a' ma ma'á ra ndia. Ta juuni töve yo ch̀to niyi kùu cha'a' ma ñivi ra, ndian ch̀yo taji'na ndia. Ta juuni töve yo ch̀to nda ora kākū ra chi'in ma ora ch̀í ra ndia. Ta kùu ra iin sutu kuenda Ndioo endeeni. Ta cha'a' yakan, kùu ra iin xina'ñu ma se'e Ndioo. ⁴Yakan va vitin, na nde'e va'a ndo vati iin ra nduva'a kuii ka'nu kùu ma Melquisedec niku. Vati Abraham, ra kùu tatá yo taji'na, juuni chā'a ra uchi porcientu ma ndatiñu ña jākanaa ra nuu ra. ⁵Va ma tutu ley ña taa Moisés, kà'an yi ña ìyo yi ña naka'an ndra kùu sutu, ndra kùu tata ma Leví uchi porcientu tandi'i ndatiñu nuu ma ñivi ta'an ndra. Takua kùu yi ña ja'a ndra vaji ma ñivi ta'an ndra kùu tata Abraham ndia. ⁶Vaji ma Melquisedec, ra yöve ñivi Leví kùu ra niku, nāka'an ra ma uchi porcientu ma ndatiñu nuu Abraham. Tajan jā'í ndio ma Melquisedec nuu ma Abraham. Vati nuu rakan, chā'a ma Ndioo tu'un nuu niku. ⁷Yakan va ndisaa ñivi ch̀to na ña ka'nuga kùu ma ra jà'í ñivi kua ma ra nì'i ña í, jà'a ma inga ñivi. ⁸Cha'a' ma sutu, ndra kùu tata Leví, nāka'an ma uchi porcientu, ndra'ya kùu ndra ìyo yi ña kuvi numini. Va ma tutu Ndioo kà'an yi cha'a' ma Melquisedec ña kùu ra iin ma ra ndito ga. ⁹Ta kùu ka'an yo ña ma ndra kùu sutu ñivi ma Leví vitin kùu ndra nāka'an ndra ma uchi porcientu ma ña jàtiñu ndra, ta ora tía'vi Abraham ma uchi porcientu ma ña jàtiñu ra nuu ma Melquisedec, juuni kùuni yi ka'an yi ña tía'vi Leví yi nuu ma Melquisedec ndia. ¹⁰Vati ndicha va'a ma ora chāa kaña'a ma Melquisedec chi'in ma Abraham cha ndiso ma kuñu ra ma tata ña ni kuu Leví ora ni kaku ra iti' nuu. ¹¹Tāchi ma Ndioo ma ndra kùu sutu ma tata Leví, ña na ku'va ndra ma tutu ña taa ra nuu ma ñivi ìyo ma ñu'u' Israel, ndian kùu ma ñivi ma Aarón. Vitin ndicha tu ndicha va'a ña ma ndra'ya kùu ja'a ndra ma tiñu ndaa niku, na töve ìyo yi ña ninii keta ma inga tuku grupu sutu, na yüva ma ndra grupu tata Aarón, vati ra kùu sutu kuenda ma grupu Melquisedec kùu yi. ¹²Vati ora

sama yo ma ndra kùu sutu, juuni ìyo yi ña sama ma tu'un ley cha'a' yi ndia. ¹³Ta ma Racha'nu yo, ña kà'an cha'a' ma tutu, tata ma inga ndra kùu ñivi Israel kùu ra. Ta nì'iin ma ñivi töve nī chatiñu ndra takua kùu ma tiñu sutu, ndra jàka'nu Ndioo nuu naa. ¹⁴Vati ndicha ña chìto va'a ma ñivi ña ma Racha'nu Jesuu kīchi ra ma tata Juda, ta ma Moisés nì'iin tu'un ni töve nī natu'un ra cha'a' ma tata ikan, ma ra kà'an cha'a' ma naja ìyo yi ña jatiñu ma ndra kùu sutu chi'in naja kua ìyo yi ña ja'a ndra ndia.

¹⁵Ta ma ña'a ndicha va'aga kùu yi tuva ma sutu chaa, ra ni keta indukuni kùu ra takua kùu ma Melquisedec. ¹⁶Ta rakan ndākuu ra iin sutu töve cha'a' ña kùu ra iin ra tata ndra sutu niku, vati kùu ra sutu cha'a' ndatu va'a ña jà'a ra. Ta ma ndatu ikan chà'a yi ña na koo ñivi endeeni. ¹⁷Vati ma Ndioo te'en kà'an ra chi'in ma Jesuu:

Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni,
indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu
Melquisedec.

¹⁸Yakan va ma tu'un cha'nu na töva chātiñu yi. Vati na töve va'a yi kuenda ña tìndee yi yo cha'a' ma kuati jà'a yo. ¹⁹Vati ma tu'un ley ikan ña taa Moisés töve jàndondaa yi yo. Va vitin ìyo tuku inga ña ndātu yo ña jà'a yi ña jayatin yo yo chi'in Ndioo. ²⁰Ta cha'a' yakan, Ndioo kà'an ra chi'in ma tu'un yu'u ra ña ni jachinu ra ma ña kà'an ra. ²¹Ta ma tiaga ma ndra kùu sutu töve nī chiso ndra tiñu sutu chi'in tu'un yu'u ndra ña kà'an yi ña ni jachinu ndra yi. Vati takan kùu yi ña ma Ndioo kàti ma tu'un ndaa ña ìyo yi ña ja'a ra, vati ma nuu tutu ra te'en kà'an ra:

Ma Racha'nu Ndioo, kàti ra iin ma tu'un ña ni jachinu ra
ta na töve nakanini ra ña sama ra ma ña chànini ra cha'a'
yi. Ta te'en kà'an yi:

“Yo'o kùu ma sutu ka'nu ra kuxini nuu ma ñivi endeeni,
indukuni ma takua kùu ma tiñu jà'a ma grupu
Melquisedec”,

kàti Ndioo.

²²Yakan va cha'a ña kùu vitin ma Jesuu ndicha kuii ña jà'a ra ña ni ndo'iin ma tu'un va'aga kua ma tu'un cha'nu. ²³Ta inga ndra kùu sutu ya'a ga kua'a' ndra chiyo. Ta cha'a' ña chì'í ndra kùu yi ña kùu ga koo ndra kua'a' tiempu. ²⁴Va tava ma Jesuu

ìyo ra endeeni, yakan va ni'iin tiempu na töve ìyo yi ña ku'va ra ma tiñu sutu ña jà'a ra nuu inga na. ²⁵Yakan va kùu ja'a ra jàkakú ra endeeni ma ndian kì'vi ma iti' Ndioo, vati ìyo ra endeeni, ta jà'nini ra kà'an ra chi'in Ndioo cha'a' na.

²⁶Yakan va ma Jesuu ma ra sutu ka'nu kùu ra iin ra tu'va kuenda ña jàchinu ra ma ña chiniñu'u yo. Vati rakan kùu iin ra ya'a í ra, ta na tükuii itini ra ta na töve jà'a ra ni'iin ña töve va'a ndia. Ta siin kùu ra kua ma ndian jà'a kuati, ta iñu'u ga ra kua tandi'i ña ìyo andivi. ²⁷Na töve kùu Jesuu ma tava kùu ma inga ndra kùu sutu kùxini nuu ma ñivi, ta ìyo yi ña ka'ni ndra kiti ta sokó ndra ndri nani kivi kuenda ña ji'na janaa Ndioo kuati ndra, ta iti' nuu sòkó ndra ndri kuenda kuati jà'a ndian ñuu ndia. Va ma Jesuu na töve nì ja'a ra takan. Va iin cha'ani sòkó ra kuenda ña na naa kuati ñivi endeeni ora sòkó ra juuni maa ra nuu Ndioo. ²⁸Ma tu'un ley ña tãa Moisés jàkuiso yi sutu ka'nu ña töve ndra ndaa kùu ndra cha'a' ña ndiso ndra kuati. Va iti' nuu ora kēta ma ley, juuni Ndioo chā'a ra tu'un ña ni jachinu ra ña kà'an yi. Ta ma ña kā'an ra kùu yi ña jàkuiso ra Se'e ra ña na kuu ra iin sutu ka'nu. Ta ma Se'e ra ikan kùu ra iin ra ndaa endeeni.

**Jesuu ndiso ra tiñu cha'a' ma tu'un ña
jando'iin ra chi'in ma ñivi**

8 ¹Ma ña nduva'a kuii ga ndicha cha'a' ma ña kà'an yo vati ma ra kùu sutu ka'nu, ra kùxini nuu yo kùu ra. Ta juuni rakan chāa ra nàndi ra chiyo kua'a Ndioo iti' andivi nuu chà'nda ra tiñu. ²Ta jà'a ra tiñu tava kùu iin sutu ma tichi ma veñu'u í ndicha, ma ña jāva'a ma Ndioo ndicha, va na yöve ma veñu'u jà'a ma ñivini kùu yi. ³Tandi'i sutu ka'nu ndra kuxini nuu ñivi ndiso ndra tiñu ña ìyo yi ña sokó ndra kiti ña chā'ni ndra chi'in inga nakuyi nuu ma Ndioo ora jàka'nu ndra ra. Ta juuni takan ìyo yi ña sokó Jesuu iin nakuyi nuu Ndioo ndia. ⁴Ta tu takan kùu yi ña ma Jesuu ìyo ra ma ñuñivi i'ya, na töve kuu kùu ra ma sutu ña kùxini nuu yo, vati ma ñuñivi i'ya cha ìyo ma ndra kùu sutu ndra sòkó ma nakuyi ma takua kà'an ma tutu ley Ndioo. ⁵Va ma ndian kùu sutu i'ya ña jàkuu ndra tiñu, va ndisaa ma ndatiñu chàtiñu ndra töve kùu ma ña ndicha ña ìyo iti' andivi, ti kùu yi maaaa na'nani chi'in xina'ñuni. Ta chito yo ña na'nani kùu yi, vati ma ora ña jāva'a

ma Moisés ma veñu'u íf ikan, te'en kā'an ma Ndioo chi'in ra: “Na taso'o va'un ma ña kà'in, ta java'un yi indukuni ma tava kàa ma iin ku'va ña jāna'i nuun ma tichi ku'u ta takan ìyo yi ña java'un yi.” ⁶Va ma Jesuu ra kùu sutu ka'nu kuxini nuu yo, vati rakan kùu ma ra nī'i iin tiñu nduva'a kuii ga va'a ña kùu ra sutu kuxini nuu yo, kuenda ña na ka'an ra chi'in Ndioo cha'a' yo, ta chi'in ma ñivi jāndo'iin tu'un ra ña kāti ra nuu na. Ta ma tu'un ikan ni jachinu ra yi cha'a' ma tu'un va'a ga ña chā'a ra nuu na.

⁷Tu ndicha ma tu'un nunuu ña jāndo'iin Ndioo chi'in ma ñivi iin ña nduva'a kuii va'a kùu yi kuenda na niku. Tu takan kùu yi tüva chiniñu'u ra ña jāndo'iin ra inga tuku tu'un chaa chi'in na. ⁸Va ma Ndioo chā'a ra kuenda ña nāta'an ra ñivi ña töve kùu na iin ndian ndaa, yakan va kā'an ra te'en:

Ma Racha'nu Ndioo kà'an te'en:

Ni keta iin kivi

ña ni jando'iin ma tu'un chaa chi'in ma ñuu Israel ta chi'in ma ñuu Judá.

⁹Ma tu'un i'ya, na töve indukuni kàa yi ma tava kàa ma tu'un ña jāndo'iin chi'in ma ñivi ndo, ndian chiyo taji'na niku, ma ora tāvai na ma ñu'u' Egiptu.

Va tava na töve nī jachi'in na ma tu'un jāndo'iin chi'in na, yakan va jaña nda'i na, kāti ma Racha'nu Ndioo.

¹⁰Ma tu'un ña ni jando'iin chi'in ma ñuu Israel

ora ya'a ña kuu ma kivi ikan,

ni kuu yi te'en, kāti ma Racha'nu:

ni jakutai ma tu'un i'ya ma chinituni ma ñivi

ta te'en ni tai yi ma chata ma anima na:

Yu'u kùu Ndioo ndo,

ta ndyo'o kùu ndo ma ñui.

¹¹Ta tüva ni chiniñu'u na ña nī'iin na jāna'a na nuu inga meru a ñivi na ma tiñu chàkui,

ikan na kuu nakoto na ña yu'u kùu ma Racha'nu Ndioo,

vati tandi'i na ni nakoto yu'u,

endeeni ndaa ndian ma ndiakuati chi'in ma ndian cha'nu ndia.

¹²Vati yu'u ni janai ma kuati na chi'in ma ña töve va'a jà'a na,

ta na kũku'unj tiaga cha'a' ma kuati töve va'a ña jã'a na, kãti Ndioo.

¹³Ora kà'an ma Ndioo cha'a' iin ma tu'un chaa ña jãndo'iin tu'un ra chi'in ma ñivi, kũuni ra ka'an ra ña na tũva ìyo kuenda ma tu'un nunuu ña tãa ma Moisés. Ta ma tu'un nunuu ikan cha'nu yi, ta tũva chàtiñu yi, ita'vinia takaa ta naa yi, kãti ma Racha'nu Ndioo.

**Ma veñu'u í nuu chà'nda Ndioo tiñu ma ñuñivi
chi'in ma nuu chà'nda ra tiñu ma iti' andivi**

9 ¹Yakan va vitin, ma tu'un nunuu ña jãndo'iin Ndioo chi'in ñivi kà'an yi naja kua ja'a yo ora jaka'nu yo ma Ndioo iin tichi veñu'u ña ìyo ñuñivi i'ya. ²Ta veñu'u ikan jãndova'a na yi te'en: ma ve'e nunuu ña nani nuu í ndaa ma nuu chàkuiin kua'a' ma tima. Ta juuni cha ndaa ma mesa ña ka'iin ma paan ja'íí Ndioo ndia. ³Ta ma tichi ma veñu'u í ma inga ma iti' chata ma nuu ndasi ma ja'ma yaxin ma ma'ñu yi ma nuu nduva'a kuii í, ⁴ikan ndaa iin nuu naa oro ma nuu tì'i na ma ñu'ma kutu ma ora jàka'nu na Ndioo. Ta juuni ndaa iin yaka ña jàna'a cha'a' ma tu'un ña jãndo'iin Ndioo chi'in ñivi, ta ninií chata yi ka'iin ma oro. Ta tichi yi ndaa iin kasitu oro ta ma tichi yi ka'iin maaaa ña kuichin ña xa'ma ña nani maná, ta juuni ma ikan jũndii ma yutun vatun ma Aarón, va cha kēta ma xe'e run ma chata run, chi'in ma vitu ña kà'an ma tu'un ña jãndo'iin tu'un Ndioo chi'in na ndia. ⁵Chata ma yaka ka'iin ma ndian kũu tati va'a jà'a tiñu kuenda Ndioo ta ma tati va'a ikan jàna'a yi ña ìyo Ndioo, ta chi'in ndichin na chàsi na ma chata ma yaka. Va ma vitin na tũva ga ìyo yi ña ka'an yo tiaga nakuyi cha'a' ma ndatiñu.

⁶Ta ora cha ìyo va'a ma ndisaa ma ndatiñu i'ya, tichi ve'e nunuu veñu'u í kì'vi ma ndra sutu ña jàchinu ndra ña jàka'nu ndra Ndioo ndisaa kivi ma ikan. ⁷Va tichi ve'e uvi ikan, kì'vi uvanuu ma sutu kũxini, ta iin cha'ani iin kuiya. Ta ora kì'vi ra ma ikan, ìyo yi ña kunda'a ra ma nii kiti ña sòkó ra nuu Ndioo, ikan na jaka'nuni Ndioo ji'na ma kuati ra, ta juuni jàka'nuni ra kuati jà'a ma ndian ìyo ñuu ra ora töve chà'a na kuenda ña jà'a na yi. ⁸Chi'in ña'a jàna'a ma Tati Í Ndioo ña takà'an nuna ma iti' kuenda kuu kì'vi yo ve'e nduva'a kuii í, ma ora juuni yanga jãtiñu yo tichi ma veñu'u nunuu ikan.

⁹Tandi'i ma ña te'en kùu yi takua kùu iin ku'va kuenda ma tiempu vitin, vati ndisaa ma kiti chi'in inga ndatiñu ña sòkó na nuu Ndioo, na kùu ja'a yi ña ndova'a yo, ti kìndoo kuati chinituni ndisaa ndian jàka'nu Ndioo ora jà'a na takan. ¹⁰Vati uvanuu ma ña jà'a na kùu yi ña chàchi na ta ch'i na chi'in tandi'i nuu ña jà'a na, ikan na nandoo kuñu na ora jàka'nu na ma Ndioo. Ta ndisaa yakan kùu yi va'ani kuenda iin nundani, vati Ndioo ni jandochaa ta ni sama ra ndisaa yi.

¹¹Vati ma Jesuu cha kichaa ra, ta vitin kùu ra sutu ka'nu, ra kuxini nuu tandi'i yo kuenda ña na koo vii yo chi'in ma ña kichaa nuu yo jà'a ra endeeni. Vati ma veñu'u íí ma nuu kà'an Jesuu chi'in Ndioo cha'a' yo ña kùu yi iin nuu va'aga ta nduva'a ndaa yi ndia. Va na yöve ñivi kùu ma ndian jàva'a yi, ña kùuni yi ka'an yi ña yöve kuenda ndian ñu'u' ñuñivi kùu yi. ¹²Ma Jesuu cha k'vi ra ma tichi ma veñu'u íí ikan, va töve k'vi ra kuenda sokó ra ma nii tixu'u chi'in nii jundiki kuati, vati k'vi ra tichi yi kuenda sokó ra ma nii maa ra kùu yi, ta k'vi ra tichi yi iin cha'ani kuenda ndisaa tiempu, ikan na jakakú ra chi'in nii ra yo endeeni. ¹³Ndicha va'a tu ìyo ndatu ma nii ma toro chi'in ma nii tixu'u chi'in ma yuyaa ma jundiki si'í vali ma ña kayu yi ma nuu naa, ta chòso yava sutu ma nii chi'in ma yuyaa chata ma ndian ìyo kuati kuenda ndo'íí yi, ta janandoo yi ma iti' chata ma kuñu yo. ¹⁴Vati tu takan kàa yi kùuni yi ka'an yi ña ma nii Cristu nduva'a kuui va'a ga ra' kuenda yo. Vati chi'in ma ndatu Tati Íí Ndioo ña ìyo endeeni, sòkó ra nii ra nuu ma Racha'nu Ndioo. Ta cha'a' ña ni'iin kuati ìyo ra, yakan va ìyo va'a ma nii ra ña janandoo ra' ta janaa ra' ndisaa ña kini ìyo chinitunio ña jà'a yi ña ch'íí yo, ikan na kuu ja'a yo tiñu kuenda Racha'nu Ndioo ndito.

¹⁵Yakan va ma Jesuu kùu ra ra kà'an ndaa cha'a' yo, ikan na kuu jando'iin ra yo nda nuu Ndioo chi'in iin tu'un chaa. Vati ora ch'íí ra jānaa ra ma kuati ña jā'a yo ora juuni chà'nda ma tu'un nunuu nuu yo ña jāndo'iin Ndioo ra chi'in yo ma ora ikan. Takan kūu yi, ikan na kuu ku'va ra ma tundeeni ra nuu ndisaa ndian kāchin ra ña na koo na chi'in ra ndisaa tiempu, kua kāti ra. ¹⁶Vati tu taa yo nuu tutu iin tu'un cha'a' naja nàta'vi yo ma ndatiñu ña'a yo, töve kuu kuàtiñu yi ña ora juuni ndito yo, va chàtiñu yi va nda kati kuvi ji'na ma ndian taa yi. ¹⁷Vati iin tutu ikan, na töve nda kuenda yi tuva

juuni yanga ña ìyo ndito ma ndian jā'a yi, vati ora cha chī'í na ta kīcha'a chàtiñu yi. ¹⁸Yakan va ma tu'un nunuu ña Ndioo jāndo'iin ra chi'in ñivi, jāketa ra yi chi'in nii, ¹⁹ti ora kātitu'un Moisés ndisaa ma tu'un ley ña jā'a ma Ndioo nuu ndisaa ma ñivi. Ta juuni tiin ndio ra iin ja'ma ña'ma ña kuva'a chi'in iin soko yutun ña nàni hisopo, ta jātii ra yi tichi ma nii ma jundiki kuati chi'in ma nii tixu'u, ta jākanuu ra ra' chi'in takuui, tajan chōso yava ra ra' ma nuu ma tutu ley Ndioo, ta juuni chōso yava ra ra' chata ndisaa ma ñivi ñuu ndia. ²⁰Tajan te'en nāka'an ra chi'in ra cha'a' na: “Ña'a kùu ma nii ña kà'an yi cha'a' ma tu'un ña jāndo'iin Ndioo chi'in ndo, ikan na kumi ndo yi”, kàti ra. ²¹Ma Moisés juuni chōso yava ra ma nii kiti ma tichi ma veñu'u í kuenda Ndioo, ta chōso yava ra ra' chata ndisaa ma ndatiñu ña chàtiñu ma ndra kùu sutu ora kà'an ndra chi'in Ndioo niku. ²²Vati ma tutu ley jā'a Ndioo kà'an yi ña na janandoo yo tandi'i ndisaa nakuyi chi'in nii. Ta töve nàa kuati ma ñivi tu töve chōso yava ji'na na chi'in ma nii.

**Sòkó Jesuu kuñu ra nuu Ndioo ta chī'í
ra cha'a' ma kuati yo ta naa yi**

²³Vati chīniñu'u yo ña chōso yava yo nii kiti ña chà'ni yo ta sòkó yo nuu Ndioo chata ma ndatiñu tichi ma veñu'u ìyo ñuñivi, ikan na nandoo ma ña kùu na'na ma ndatiñu ìyo andivi. Va ma ndatiñu ndicha ña ìyo iti' andivi kùuni yi ña nandoo ndicha yi chi'in nii ña va'a ga kua ma ña nunuu. ²⁴Vati ma Jesuu na töve nī ki'vi ra ma tichi ma veñu'u í ikan ña jàva'a ma ñivini, va iin na'na ni kùu yi kuenda ma veñu'u í ndicha kuenda Ndioo. Vati Jesuu kī'vi ra va ma andivi, vati ikan jāna'a ra ra nuu Ndioo, ta kà'an ra cha'a' yo. ²⁵Va töve nī ki'vi Jesuu ña jàna'a ra ra kua'a' cha'a' ma iti' andivi takua chīniñu'u kī'vi ma sutu cha'nu kùxini veñu'u í ñuñivi i'ya nani kuiya chi'in ma nii ña yöve maa ra. ²⁶Ta tu takan jā'a ma Jesuu niku, ta ìyo yi ña kuvi ra kua'a' va'a cha'a' ma nda ora tūvi ma ñuñivi ta nda ma vitin niku. Va takua ma vitin nuu ni ndi'i ma kuiya, kēta ma Cristu iini cha'a', va kuenda endeeni ña sòkó ra juuni maa ra ta chī'í ra cha'a' yo, ikan na naa ma kuatio. ²⁷Ta takan kùu yi ña ni kuvi ndisaa ma ñivi iin cha'ani, ta iti' nuu ni kichaa ndio ma ora ña ni jakutuni Ndioo kuati jà'a yo. ²⁸Ta indukuni kùu yi ña Cristu sòkó ra ma kuñu ra ta

chí'í ra iin cha'ani kuenda ña jandi'i ra ma kuati ña jà'a kua'a' ñivi. Ta iti' nuu juuni ni keta ndiko ra ma ñuñivi ma iti' uvi ora jàkakú ra ma ndian ndàtu ma kivi ni kichi ra.

Cristu chí'í ra iin cha'ani cha'a' yo kuenda endeeni

10 ¹Vati ma tu'un Ley Ndioo kùu yi takua kùu iin ma xina'ñu cha'a' ma ña va'a ni kichi iti' nuu niku, va ma Ley ikan töve kachin va'a kùu yi. Yakan va na kùu jandondaa yi ma ndian endee jayatin na na nuu Ndioo nani ora keta kuiya ña ndaka na kiti ña ni sokó na yi nuu ra. ²Vati tu ndicha va'a ma tu'un ikan jàndondaa yi endeeni kuati ñivi, ta tüva kuuni na ña ìyo kuati maa na, ta ndakoo na ña sokó na kiti nuu Ndioo niku. ³Vati ma kiti sòkó na chàtiñu ndri va kuenda ña na jakuku'uni na ma kuati na nani kuiya, ora sòkó na ndri. ⁴Vati takua ma nii ma toro chi'in ma nii tixu'u na kùu ndaki'in ra' ma kuatio.

⁵Yakan va ma Cristu ora kichi ra ma ñuñivi i'ya, te'en kà'an ra chi'in ma Ndioo:

Na töve kùuniun ña sokó ñivi kiti nuun ta ni inga tuku nakuyi
vati chā'un ma kuñui nui.

⁶Ní'iin kiti a inga nakuyi ña sòkó na nuun, ikan na jànaun kuati na chi'in yi, töve chàta'aniun yi.

⁷Yakan va kà'in te'en: “I'ya ìyoi ma tava kà'an tutun cha'i, ikan na ja'i tiñu nuun takua kùuniun.”

Takan kàti Cristu chi'in Ndioo.

⁸Ma ña kà'an ra nunuu te'en chi'in Ndioo: “Töve chàta'aniun ní'iin kiti ña chà'mi na a kiti sòkó na kuendaun a inga tuku nakuyi ña sòkó na, ikan na janaun kuati na chi'in yi”, (vaji sòkó na yi takua kà'an ma tutu Ndioo). ⁹Va ma inga tuku tu'un ña kà'an Cristu te'en kà'an yi: “I'ya ìyoi ma tava kà'an tutun cha'i, ikan na ja'i tiñu nuun takua kùuniun”, kàti ra. Vati ma tu'un uvi ña kà'an ra kùuni yi ka'an yi ña cha jàtachiyo ra ma tu'un nunuu, ikan na kindoo ma ña uvi. ¹⁰Ndioo kùu ma ra jàndo'iin yo, vati ma Jesucristu jà'a ra ma tiñu takua kùuni ma Ndioo ma ora sòkó ra ma kuñu ra ora chí'í ra. Ta uvanuu cha'ani sòkó ra yi kuenda endeeni.

¹¹Tandi'i sutu judíu jà'a ndra ma tiñu ndra nani kivi, ta sòkó ndra kua'a' va'a cha'a' ma ña sòkó ndra ora jàka'nu ndra

nuu Ndioo, vaji ma ña sòkó ndra na töve kùu kindaa yi ma kuati ma ñivi. ¹²Va ma Jesuu iin cha'ani sòkó ra ma kuñu ra nuu ma Ndioo kuenda ña kindaa ma kuatio endeeni, ta juuni chāa ndio ra nandi ra ma chiyo kua'a ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu. ¹³Vati ikan nandi ra ndàtu ra nda kati ku'va Ndioo ndisaa ndian xaani nde'e nuu ra, ikan na chaa na kuiin na cha'a ra. ¹⁴Vati chi'in ma kuñu ra ña sòkó ra jāndondaa ra iin cha'a' ma kuati na kuenda ndisaa tiempu, ma ndian cha ndō'íí kuenda Ndioo. ¹⁵Va indukuni kà'an ma tu'un ma Tati Í Ndioo ora kà'an ra te'en:

¹⁶Ña'a kùu ma tu'un ña ni jando'iin chi'in na ora ya'a ji'na ma kivi ikan.

Ta kà'an tuku ma Racha'nu Ndioo:

Ni jakutai ma tu'un ley ma anima na ta ni tai yi ma chinituni na.

¹⁷Ta na tüva ga ni kuku'unj tiaga cha'a' ma kuati na chi'in ma ña kini ña jà'a na.

¹⁸Yakan va ora cha jāka'nunj cha'a' ma kuati ndo, na tüva chiniñu'u ndo ña sokó ndo tiaga nakuyi nui cha'a' ma kuati ndo.

Ìyo yi ña jayatin yo yo iti' Ndioo ta chìnunio ña kà'an ra

¹⁹Yakan va vitin ndyo'o yani, ìyo yi ña na tüva ga yu'vio ta ki'vio ma tichi ma veñu'u íí kuenda cha'a' ma nii ma Jesuu. ²⁰Ta ko'o ma iti' chaa nuu ki'vi yo tichi yi, ti ikan ni koo ndito yo ti cha nūna ma ja'ma yaxin ña ndasi ma tichi yi níku. Va vitin kīndoo nuna yi cha'a' ña cha sòkó ra kuñu ra. ²¹Cha ìyo Jesuu ña kùu ra ma sutu ka'nu kuxini kuenda yo tichi iin veñu'u ndicha nuu ndaa Ndioo. ²²Yakan va ìyo yi ña jayatin yo yo iti' Ndioo ta chinuni va'a yo ma ña kà'an ra chi'in anima yo. Va ìyo yi ña ja'a ndicha yo yi, ta na töve chàninio nī'íin ña töve va'a tichi anima yo, ta ndoo ma kuñu yo chi'in takuii va'a. ²³Na chinuni va'a yo ta na töve ìyo yi ña nakaninio cha'a' ma ña ndàtu yo ma ña ni ku'va Ndioo nuu yo cha'a' ma tu'un ña chinuni yo ta jana'a yo nuu ma ñivi, vati ìyo yi ña jachinu ma Ndioo ma tu'un ña kāti ra ña ni ja'a ra kuenda yo. ²⁴Na nanduku yo kua tindee ta'an yo yo, ikan na kùuni va'a yo nde'o ña ja'a yo ma ña va'a. ²⁵Na töve ìyo yi ña jaña yo ña kùti'vi ta'an yo, vaji takan jà'a ma inga na, vati

ma ña ìyo yi kuu ma ña ja'a yo ña kua'a yo ma tundeeni ma ta'an yo ta tundeeni ku'va yo nuu na, ta ku'va na yi nuu yo ndian, vati ndè'o ña chani kuyatin ma kivi ña ni kichi ndiko Jesuu ma ñuñivi i'ya. ²⁶Vati tu endee kì'vi yo jà'a yo ma kuati vaji cha ch̀to va'a yo ma iti' ndaa, na t̀va kuu kindoo nì'iin kiti ña k̀u ka'ni yo ta sokó yo ri nuu Ndioo cha'a' ma kuatio. ²⁷Vati tu ja'a yo takan ma ña ndàtu yo k̀u ma ña ni nì'i yo ña jakutunini Ndioo yo cha'a' ma kuati jà'a yo chi'in ma ñu'ú ndu'va ni janayi ma ndian xaani nde'e na Ndioo. ²⁸Tu ìyo ma ra ña cha ndākoo ña jàchi'in ma tu'un t̀a ma Moisés, ta tu ìyo uvi a uni ndian cha ch̀to yi ta t̀so na kuati nuu ra cha'a' yi, ta ìyo yi ña ka'ni ndio yo ra cha'a' yi. Ta t̀va kunda'vini yo ra cha'a' ña jà'a ra kuati. ²⁹Tu ndicha ña takan k̀u yi, ̀a t̀ve ch̀nuni ndo ña tiaga kua'a' tundo'o ni nde'e ma ndian chàñu che'e chata ma Jesuu, ra Se'e Ndioo, ta kà'an na ña na t̀ve nda kuenda ma nii ra ta chi'in ma ndian kà'an ña t̀ve ìyo kuenda ma ñamani ña chà'a ma Tati íí Ndioo nuu yo ndia? Va chi'in nii Jesuu, Ndioo jàchinu ra ma tu'un ña ndò'iin ra chi'o ña kà'an yi ña ni kuu yo iin ñivi íí kuenda ra. ³⁰Tandi'i yo ch̀to va'a yo ña kà'an ma Ndioo te'en: "Chata yu'u jà'a ndo kuati, yakan va juuni yu'u k̀u ra ña na jande'e tundo'o nuu ndo cha'a' yi." Ta juuni kà'an ra: "Ma Racha'nu Ndioo ni jakutuni ma kuati ma ñivi ìyo ñuñivi." ³¹ǀTu takan k̀u yi, ya'a ga ndetiñu k̀u yi kuenda yo tuva koyo yo nda'a' Ndioo ra ìyo endeeni!

³²Yakan va ndyo'o na kuku'uni ndo ma tiempu cha'nu taji'na ma tava t̀an ndo niku, ma ora já nunuu nì'i ndo ma ña va'a kuenda Ndioo. Ta k̀ndeeni ndo chi'in ma anima ndo ndisaa kuii ma tundo'o ndē'e ndo cha'a' ma ña ndàtu ndo ña k̀uni ndo ña na ja'a ma Ndioo iin ma ña va'a kuenda ndo. ³³Vati ìyo nda ndyo'o k̀ndeeni ndo ora kà'an ti'ini na chata ndo ta k̀ni na ndo ma nuu tuvi ñivi, ta ìyo inga ndo ña k̀ta'an indukuni chi'in inga na ora ndē'e na tundo'o ndia. ³⁴Ndyo'o k̀u ndo ndian k̀nda'vini ma ndian ka'iin ma tichi ma vekaa niku. Ta ora nàmaa ñivi ma ndatiñu nuu ndo, ch̀sii ndo ti cha ch̀to ndo ña ìyo ndatiñu va'a ga ña ni nì'i ndo iti' andivi. Ta ma ña ni nì'i ndo ikan, t̀ve ni naa yi endeeni kuenda ndo. ³⁵Na t̀ve ìyo yi ña jakunaa ndo tundeeni Ndioo ña ìyo chi'in ndo, vati ni nì'i ndo iin ma ña va'a cha'a' yi.

³⁶Vati ndyo'o ìyo yi ña kundeeni ndo ora nduva'a kuu nde'e ndo tundo'o. Va tu jàchinu ndo ma ña kùuni ma Ndioo ña jà'a ndo, ta ni ni'i ndo ndisaa ma ña chā'a ra tu'un ña ni ku'va ra nuu ndo. ³⁷Vati ma tu'un Ndioo kà'an yi te'en:

Numini, ta numini,
ta chani kichaa ma ra ìyo yi ña kichi;
ta tüva kuyanga ra.

³⁸Ta nda ndian ni kuuni ña kùu ñivi ndaa,
ndiakan kùu ma ndian chìnuni ma tu'in.
Titu kakachata ndiko na
tüva ni sii kuuni chi'in na cha'a' yi.

³⁹Va ndisaa yo yöve ndian jàña ña chinuni tu'un ra kùu yo ta jàkakachata yo yo, ta kuà'an yo nuu kuvi yo endeeni, vati kùu yo iin ndian chìnuni tu'un ra ña ni ni'i yo nuu ni kakú yo endeeni.

Cha'a' ma ña chìnunio kùu kakú yo jà'a Ndioo

11 ¹Cha'a' ma ña chìnunio chító va'a yo ña ni ni'o nda'a' Ndioo ma ña ndàtu yo, ta juuni cha chító yo ti ma ña ndaa kùu ma ña kùu nde'o. ²Ma ndian kùu ñivio ndian chiyo taji'na, ya'a ga ndōmani Ndioo chi'in na cha'a' ma ña chìnuni na.

³Cha'a' ma ña chìnunio, kùu yi ña kùtuninio ña tüvi tandi'i ma ña ìyo ñuñivi chi'in andivi jā'a Ndioo chi'in tu'un kà'an ra. Vati ma ña ndichin ndè'o vitin tüvi yi jā'a ra, ta chàtiñu ra ma ña töve ndichin ndè'o ora jätuvi ra yi niku.

⁴Cha'a' ma ña chìnuni ma Abel, chā'ni ra iin kiti sōkó ra kuenda Ndioo, ta ka'nuga ri takua kaa ña sōkó ma Caín nuu Ndioo niku. Yakan va Ndioo kā'an ra ña iin ra ndaa kùu Abel, tajan ndāki'in ndio ra ma ña sōkó ra nuu ra. Yakan va ma ña jà'a Abel kàtitu'un yi nuu yo nda vitin jin cha chí'í ra, ti chìnuni ra tu'un Ndioo niku.

⁵Cha'a' ma ña chìnuni ma Enoc, ndāki'in ndito ma Ndioo ra kuà'an ra chi'in ra, ikan na töve kuvi ra, ta na tüva ni nata'an na ra, ti kuà'an ra chi'in ra. Ta ma tutu Ndioo kà'an yi ña ora takā'an kundaka ma Ndioo ra ku'un ra chi'in ra, ma Enoc ji'na jāndomani ra ma Ndioo cha'a' ma ña chìnuni ra tu'un ra. ⁶Va na kùu ndomani ma Ndioo jà'a yo tuva töve chìnunio tu'un ra. Vati tu kùunio ki'vio iti' Ndioo, ìyo yi ña

chinuni va'a yo ña ìyo ra, ta chà'a ra ma ña va'a kuenda ma ndian nànduku ra.

⁷Cha'a' ma ña chìnuni ma Noé, ora kātītu'un ma Ndioo nuu ra ma tava ni kuu niku ora takā'an koto ndaa va'a ra yi. Yakan va jāchi'in ndio ra ma ña kā'an ra ta kīcha'a ndio ra jà'a ndio ra ma varku, ikan na kuu kakú ra chi'in ñivi ra. Ta juuni cha'a' ma ña chìnuni ma Noé, jāna'a ra nuu tandi'i ma ñivi ìyo ma ñuñivi ña ni kuvi na. Ta töve nī jachi'in na, ta chī'í na jā'a takuii. Yakan va Ndioo kāti ra ña iin ra ndaa kùu Noé kuenda ra cha'a' ma ña chìnuni ra.

⁸Ta cha'a' ma ña chìnuni ma Abraham, ta ora kāna ma Ndioo ra, ta jāchi'in ra ma ña kà'an ra ta kēe ndio ra kuà'an ra nda nuu kàndii ma ñu'u' ña ni ku'va Ndioo nuu ra. Yakan kùu ma tundeeni ña ni ni'i ra niku. Tajan kēe ndio ma Abraham ma ñuu nuu ìyo ra niku. Ta na töve nī chito ra ma ndanu kuà'an ra. ⁹Ta cha'a' ma ña chìnuni ra, chiyo ra tava kùu ma ndian kīchi ma inga ñuu ma nuu ñu'u', ña chā'a ma Ndioo tu'un nuu ra ña ni ku'va ra niku. Yakan va chiyo ra ma tichi ve'e ja'ma indukuni ma tava ma Isaac chi'in Jacob, vati ma tu'un ña chā'a ma Ndioo nuu Abraham, indukuni kùu yi takua ña jā'a ra chi'in ndrakan ndia. ¹⁰Vati ma Abraham nduva'a kuii ndātu ra ña koo ra iin ñuu ña ni koo iti' nuu, vati ma ñuu ikan ni ndova'a va'a yi endeeni, ti ma Ndioo kùu ma ra ndiso tiñu cha'a' yi, ña chàkin ra ma ku'va yi ta jàva'a ra yi ndia.

¹¹Ta ma Sara vaji ña kùu kuku'un ma se'an ta ma iian Abraham ya'a ga chicha ra, ta cha'a' ma ña chìnuni vi, kùu yi ña nī'i ma Abraham ma ñandee ra ña kùu chiyo se'e ra chi'in ña, vati chìnuni ra ti Ndioo kùu iin ra ndicha, ta ni jachinu ra ma tu'un ña chā'a ra nuu ma Abraham. ¹²Yakan va ma Abraham vaji ma kuiya nuu ndi'inia ìyo ra ña nduva'a kuii chicha ra, chāa ndio ma kivi ña chākoo nduva'a kuii kua'a' ñivi tata ra. Vati chākoo na tava kùu ma chele ìyo ma andivi chi'in tava kùu ma yuti ndi'i ìyo ma yu'u tañu'u ña na kùu ka'vio ta'ii'iin yi.

¹³Tandi'i ma ñivi ña cha kā'in tu'un cha'a', cha chī'í na ta na töve nī ni'i na ma ña kàti ma Ndioo ña ni ku'va ra nuu na. Va cha'a' ma ña chìnuni na, kùtunini na ña iti' nuu ni kuu ma tava chā'a Ndioo tu'un nuu na. Yakan va chīsii na jà'a ma tu'un Ndioo ikan. Ta chànini na ña juuni maa na kùu

ma ñivi vàchi koo nundani ma ñuñivi i'ya, ti kùu na tava kùu ma ndian ya'a kuà'an ni ma nuu yi. ¹⁴Ta ma ndian kà'an takan jàna'a na na ña juuni chàkuu na nànduku na iin ñuu nuu kuu koo va'a na. ¹⁵Tu nākanini na ma ita'vi cha'a' ma ñuu nuu chīyo na niku, ta va'a ga na chikoni'i ndiko na ma ñuu ikan niku. ¹⁶Va ma ñivi ikan nduva'a kuii kùuni na iin ñuu nduva'a kuii vii koo na, va ma ñuu kàndii andivi kùuni na koo na. Yakan va ma Ndioo na töve kukanuu ra ña kà'an ra ña kùu ra Ndioo ma ñivi ikan. Vati cha jàva'a ra iin ñuu ka'nu nuu ni koo na.

¹⁷Cha'a' ma ña chìnuni ma Abraham, ma ora kī'in ma Ndioo ku'va ra niku. Ta kī'in Abraham ma rase'e ra Isaac ña ni sokó ra ra ta ni ka'ni ra ra kuenda ma Ndioo. Yakan va cha ìyo va'a ma Abraham ña ni sokó ra Isaac, ra uvanuu kùu se'e ra, vaji cha chīto ra ma tu'un ña chā'a Ndioo nuu ra. ¹⁸Ti te'en kà'an yi: “Isaac kùu ma ra ni ja'a ña ni kuita kuati ma tataun”, kàti ma Ndioo chi'in ma Abraham. ¹⁹Vati ma Abraham chā'a ra kuenda ña ìyo ndatu Ndioo ña kùu janataku ndiko ra ma ndian cha chī'í. Yakan va ma Abraham ni'i ndiko ra ma rase'e ra. Va chi'in ña'a kùu kà'an yo ña Isaac kùu ra takua kùu iin ra nātaku tañu ndian ndií niku.

²⁰Cha'a' ma ña chìnuni ma Isaac, jā'í ra ma nuu ma ndra se'e ra nani Jacob chi'in Esaú cha'a' ma ña ni kuu iti' nuu kuenda ndra. ²¹Cha'a' ma ña chìnuni ma Jacob, ma ora ña chani kuvi ra, jā'í ra ma nuu ma ta'ii'iin ma ndra se'e ma Kusé, ta tīndee ra ra chi'in ma nuu ma yutun vatun ra ta chūndaa ndio ra, tajan kīcha'a ndio ra jàka'nu ra ma Ndioo. ²²Cha'a' ma ña chìnuni ma Kusé, ma ora ña chani kuvi ra, kātītu'un ra nuu ma ndian israelita ña ni kee na ma ñu'u' Egiptu vaji kukueeni. Ta ndākoo ra iin tu'un ña kà'an yi, niyi ìyo yi ña ja'a na chi'in ma iki ra, tuva cha chī'í ra.

²³Cha'a' ña chìnuni ma tatá ma Moisés ma ora kaku ra, tīxe'e vi ra uni yoo, vati ndē'e vi ti iin pa'a vali nduva'a kuii vii kùu ra, ta na töve nī yu'vi vi, vaji tāchi ma ra kùu rey tu'un ña ni ka'ni ra tandi'i ma ndra'ii kuati. ²⁴Ta cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés ma ora cha chīcha ra, na töve nī kuuni ra ña kà'an na ña ra se'e ma ñase'e ma Faraón kùu ra. ²⁵Va'a ga, kùuni ra, ña ndē'e ra tundo'o indukuni chi'in ma ñivi kùuni ma Ndioo, kua ña kakuu nuu sii ni ra nundani te'en tikan ni,

jà'a ra kuation. ²⁶Cha kāchin ra chi'in ma chinituni ra ña va'aga nde'e ra tundo'o indukuni kua ni nde'e ma ra ni kuu Cristu, kua ma ña kusii ra cha'a' ma ña ya'aga va'a ta ya'vi ña ìyo ma ñuu Egiptu. Vati endeeni ndātu ra ma ya'vi ña ni ku'va ma Ndioo nuu ra ma iti' nuu. ²⁷Cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés, yakan va ndākoo ra ma ñuu Egiptu ta kēe ra kuà'an ra, ta nī tukuii ndasii ra vaji kuxaan ma ra kùu rey chi'in ra. Yakan va jāndeeni ra jin najaga ta'an ra ti chìto ra ña Ndioo tindee ra ra, vaji na kùu nde'o ra.

²⁸Cha'a' ma ña chìnuni ma Moisés, jā'a ra ma viko Pakua, ta tāchi ra ña na kosoyava na ma nii ma nani nuu ìyo yuve'e na, ikan na töve nani ma tati chà'ni ñivi ma ni'iin ma ndra chīcha se'e nunuu ma ñivi israelita. ²⁹Cha'a' ma ña chìnuni ma ñivi israelita, kūu chā'nda java vi ma tañu'u kua'á ma tava kùu iin ma ñu'u' ití ni. Ta juuni takan kūuni ma ndian ìyo ñuu Egiptu ja'a na, va nī kūu yi, ti kakā'a na ma takuii. ³⁰Cha'a' ña chìnuni ma ndian israelita, kāvanuu na ucha kivi ma ninii yu'u ma ñuu nàni Jericó, ta ora cha yā'a kāvanuu na, ndūva ma nama' ña kavanuu ninii yu'u ma ñuu ka'nu ikan.

³¹Cha'a' ña chìnuni ma Rahab, ña'a tondo, na töve nī chi'an indukuni chi'in ma ndian na töve chìnuni ìyo ñuan, vati chā'a

*Ma ndian israelita cha kosoyava na nii
mvechala ta'i'iin yuve'e na (11:28)*

ña chündixe'e ndra israelita ndra kuànduku tu'un ñuu ikan, ta kī'vi ndra tichi ve'an.

³² Niyi tiá ìyo yi ña ka'in?, kùuni ndo. Chiniñu'ugai tiaga tiempu tuva nàtu'in cha'a' ma ndra chìnuni tava kùu ma Gedeón, ma Barac, ma Sansón, ma Jefté, ma David, ma Samuel chi'in cha'a' ma ndra kà'an chi'in tu'un yu'u Ndioo.

³³ Cha'a' ma ña chìnuni ma ndra'ya tu'un Ndioo, jākanaa ndra ora kānita'an ndra chi'in kua'a' va'a ma ñuu, ta jā'a ndra kua'a' va'a tiñu va'a kuenda ma ñivi, ta tandi'i ma ñivi nī'i na ña kāti ma Ndioo ña ni ku'va ra niku. Ta juuni kuu chāsi ndra ma yu'u ma ii'ii ndia. ³⁴ Ndā'va na ma ñu'ú nduva'a kuii tiin. Kākú na ña chani kuvi kuii na chi'in machiti nduva'a kuii xaan niku. Tāva na ma ña ndee na jin ya'a likite'en na, ta chāa na kūu na ma ndian ya'a ga va'a kanita'an ma nuu ìyo kuati. Ta jākanaa na ma ndra kùu jandaru kīchi ñuu chika kānita'an chi'in na. ³⁵ Ìyo ma ñivi ña'a nī'i ndito ndiko vi ma ñivi vi ndian kachi'í ña nātaku ndiko na.

Ta ìyo tuku ñivi ña jānde'e ñivi tundo'o na cha'a' ña chìnuni na tu'un Ndioo. Va nī kuuni na kakú na ta koo nuna na. Yakan va kachi'í na, ta takan kùu nataku ndiko na ta kūu chiyo va'a ga na tiaga iti' nuu. ³⁶ Ìyo ma ndian ndē'e tundo'o jā'a ma ñivi ña kā'an ti'ini na chata na, ta ìyo ma ndian kandō'o chi'in yo'o jā'a na, ta juuni ìyo ma ndian ndikun chi'in karena ña kī'vi na ma tichi vekaa ndia. ³⁷ Ta ìyo ma ndian kachi'í chi'in yuu, ta inga na tā'nda java ndaa na chi'in serruchu, ta ndian chī'í chi'in machiti xaan nduva'a kuii ndian. Va ma ndiakan chākunuu na te'en tikan ni, ta chāku'un na ñii mvechala a ñii tixu'uni. Ta ya'a ga nda'vi na, ta ya'a kùuni ma ñivi ka'ni na na, ta xaani na na ndia. ³⁸ Ta ma ndiakan, vaji va'a ga na kua ma ñivi ìyo ñuñivi i'ya, ta chākunuu ku'u na takani tichi ku'u a chata yuku. Ta chīyo na tichi yavi yuti a tichi yavi yuu ni ndia. ³⁹ Vaji takan, nī'iin na na töve nī nī'i na ma ña kāti ma Ndioo ña ni ku'va ra, vaji ya'a ga ndòmani ma Ndioo cha'a' ma ña chìnuni na ma tu'un ra. ⁴⁰ Vati ma Ndioo kāchin ra iin ña va'a ga ña ni ja'a ra kuenda yo. Vati kuyanga ña jachinu ra ma tu'un kà'an ra ña ni ku'va ra nuu na nda kati ji'na kuti'vi yo chi'in na ndia. Ta takan kùuni Ndioo ña na koo ndaa ndisaa yo.

Na nde'o ma ña ja'a Jesuu ta chinunio ma ña kà'an ra

12 ¹Yakan va tava ka'iin kua'a' ñivi ña chìnuni ma tu'un Ndioo, iin na yatini nuu yo takua ka'iin viko. Ta ndiakan endee jàna'a na nuu yo naja kua kùu yo ora chinuni va'a yo tu'un ra. Yakan va na jaxiin yo ndisaa kuii ma ña jàtañu nuu yo chi'in ma kuati jà'a yo ña jàkanuu yi ma xinio. Ta na jandeenio ta tandikun yo ku'un yo ma iti' nuu. ²Ta na nde'e chi'in nuu yo ma ña jà'a Jesuu ta chinunio yi. Vati maa ra kùu ma ra chìto tuva ndicha ña chinunio, ta juu ra kùu ma ra jàndondaa va'a ma anima yo tuva ndicha ña töve chìnuni va'a yo. Jesuu nduva'a ndē'e ra tundo'o ma ora chūtaka ra ma nuu kruu, va na töve ñi jachi'in ra yi, vaji iin tukanuu nduva'a kuii kùu yi cha'a' ma ña chí'í ra takan. Vati ora ya'a ndio ña ndē'e ra ma tundo'o, ikan ni ni'i ra ma ña va'a, ta nduva'a kuii kichi sii kùuni ra ta chūnandi ra ma iti' chiyo kua'a ma Ndioo ma nuu chà'nda ra tiñu. ³Yakan va na kuku'uni ndo cha'a' ma ña naja kua tā'an ma Jesuu niku, ña ya'a ga ndē'e ra tundo'o cha'a' ma ndian ya'a ga jà'a kuati. Yakan va tu kütatu ndo chi'in ma ña chìnuni ndo, ta ña mǎxii kuuni ndo ndia. ⁴Vati ndyo'o takā'an chaa kivi ña ni kuvi ndo jà'a ña kùndeeni ndo ma kuati ña jà'a na chata ndo. ⁵Ta cha nāani ndo niku ma tu'un ña chūndayu'u ma Ndioo ndo takua kùu ndo iin ma se'e ra. Ta te'en kà'an yi nuu ma tutu ikan:

Yo'o se'yu, ìyo yi ña jachi'un tuva chūndayu'u ma Racha'nu Ndioo ma ña töve va'a jà'a ndo.

Ta töve maxii kùuni ndo ora jàkuninaa ra ndo ndia.

⁶Vati ora chūndayu'u Ndioo ma ña töve va'a jà'a ndo, ña'a jàna'a yi ña kùu ndo ma ndian kùuni ra nde'e ra, ta ma ndyo'o ndaki'in ra ndo ña kùu ndo se'e ra, ta ndo'o ndo jà'a ra.

⁷Yakan va na jandeeni ndo ma tundo'o ña jànde'e Ndioo ndo, ti takan jà'a ra chi'in ndisaa ndian kùu se'e ra. ¿A ìyo iin ra kùu tatá ña töve chūndayu'u ma se'e ra ma ora jà'a na iin ma ña töve va'a?, kùuni ndo. ⁸Vati tu ma Ndioo na töve chūndayu'u ra ndo ma tava jà'a ra chi'in iin se'e ra, kùuni yi ka'an yi ña yöve se'e ndicha ra kùu ndo, vati kùu ndo takua se'e nda'vi ndian töve tatá. ⁹Va ma ora kùu yo ndiakwati niku, ma ndian kùu tatá yo ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya, chūndayu'u vi

cha'a' ma ña töve va'a jà'a yo, ta tiñu'u yo vi cha'a' ña takan jà'a vi chi'in yo. ¿A töve tiaga va'a ga ña na tiñu'u nduva'a kuii ga yo ma tatá yo, ra ìyo andivi?, kùuni ndo. ¡Ti takan na kuu ni'o ña koo va'a yo! ¹⁰Vati ma ndian kùu tatá yo ìyo ma ñuñivi i'ya, chūndayu'u na yo ma ñuñivi kuiti kivi ña vàchi koo yo i'ya. Va chūndayu'u ra yo tava chànini ra ja'a ra yi. Va ma Ndioo chūndayu'u ra yo cha'a' ña ndicha kuii ma ña va'a ga kùu yi kuenda yo, ikan na jandakuu íi yi yo ma tava kùu ra. ¹¹Ndicha va'a ña nda tundo'o nikuuni na töve sii kùunio jà'a yi ma ora kicha'a yi nuu yo, vati nduva'a u'vi yi, vati ya'a ga sùtinio jà'a yi. Vati tu maa yo jandeeni yo cha'a' ma tundo'o ikan, ta takan kùu tu'va yo ma ña jàna'a yi ta kùu koo vii yo ta kùu koo yo ndian ndaa ndia.

**Ya'a ga ndasii kùu yi kuenda yo tuva na
töve jachi'o ma ña kà'an Ndioo**

¹²Yakan va na jandochaa ndiko ndo ma nda'a' ndo ña ya'a ga chitatu chi'in ma kondo cha'a' ndo, ti ya'a vita kùuni yi.

¹³Ta na nanduku ndo ma iti' ndaa ña na ki'vi ndo, ikan na nda'a ma cha'a pe'lu ndo, ikan na tüva ga kuyakua yi tiá iti' nuu.

¹⁴Na kunumi ndo koo vii va'a ndo chi'in tandi'i ma ñivi. Ta na koo íi ndo ndia. Vati ni'iin yo, na kùu nde'o ma Racha'nu, tuva na töve ndian íi kùu yo. ¹⁵Na kunumini ndo, ikan töve ni'iin ndo kumani ma ñamani Ndioo ña chà'a ra nuu ndo, ikan na töve ni'iin ndo ndakuu xaan nduva'a kuii ndo, koto kùu ndo takua kùu iin yoku'u ña kee chiti uvanuu yi, ta jàtivi yi na, nda kati chi'í na jà'a yi. ¹⁶Ta ni'iin ndo na jà'a ndo ni'iin nakuyi chi'in ma ñasi'i inga ra, ta tu jãña ndo ña tiñu'u ndo ma ña íi, ti takan jà'a Esaú niku. Vati iini cha'a' ña chūnandi ra chāchi ra, vaji se'e nunuu kùu ra, ta sãma ta'an ra ma tundeeni chi'in yani ra ña ni ni'i ra nuu ma tatá ra niku. ¹⁷Ta ndyo'o chító va'a ndo ma ora chāa ra ma nuu nda tatá ra ña kùuni ra ña ja'íi ma tatá ra nuu ra, va sōkonda'a ra ra, ta vaji nduva'a kuii chāku ra, tüva kuu ndova'a ndiko ra takua chiyo ra niku. ¹⁸Ndyo'o na töve nī jayatin ndo ndo iin yuku ndichin, ma tava jà'a ma ndian israelita tatiempu. Ta ma yuku i'ya ndu'va kuitinia tiin yi ma nuu nduva'a kuii naa ma chata yi, ta nduva'a kuii chākin tiati ndia. ¹⁹Vati juuni na töve nī

chini ndo ma tati ma yutun tivi ni ma tu'un va'a ña kà'an ma Ndioo. Ta ma ndian chīni ma ña kā'an ma Ndioo, jānini na ña ikan, na tüva kà'an ga ra chi'in na. ²⁰Vati na töve chāta'ani na ma ña kāti ra ña ìyo yi ña ja'a na ta ka'an ra te'en: “Ma ndian kùtaa iin cha'a' ma chata yuku ikan ìyo yi ña ka'nio na chi'in yuu a chi'in nduva, ndava nikuuni vaji kiti a ñivi kùu na.” ²¹Ya'a ga nduva'a ndasii ma ñivi ña ndē'e vi ña kūu takan ta nda ma Moisés kīcha'a kà'an ra te'en: “Ya'a ga ndāyui ña yu'vī”, kāti ra.

²²Vati ndyo'o kuàjayatin ndo ndo ma chata inga tuku yuku ña nàni Sión chi'in ma tichi ñuu ka'nu kuenda ma Ndioo ìyo endeeni. Ta ma ñuu ikan ìyo yi andivi ta nàni yi Jerusalén. Ta ikan kùti'vi nduva'a kuui kua'a' mii tati va'a ña endee jàka'nu ndio na Ndioo. ²³Ta juuni cha kuàjayatin ndo ndo ma nuu kùti'vi kua'a' ma ndian kùu se'e nunuu ma Ndioo, va ma ndian cha ìyo sivi ma andivi. Ta ikan kùti'vi ndo chi'in Ndioo, ra jàkutuni ma kuati tandi'i ma ñivi, ta juuni kùti'vi ndo chi'in ma ndian va'a ndian chīyo tatiempu, ndian cha jāndondaa ma Ndioo ma anima. ²⁴Ta ikan ndaa Jesuu ndia, ra jāndo'iin ra iin ma tu'un chaa chi'in ma nii ra choso yava ra chata yo, ña jānandoo ma kuatio. Ta nii ikan kùu ma ña va'a ga ña kà'an cha'a' yo kua ma nii ma Abel.

²⁵Yakan va ìyo yi ña kumi kuenda nduva'a kuui ndo ndo, ta jachi'in ndo ma tu'un ña kà'an rakà'an chi'in yo. Vati ma ndian na töve nī jachi'in ma ra kà'an ma ora chūndayu'u ra na ma nuu ñu'u' ñuñivi i'ya. Ta ma ndiakan na töve nī kakú na. Ña'a kùuni yi ka'an yi ña juuni na kùu kakú yo tu kesiin yo ña jachi'o ma tu'un kà'an ma ra ìyo andivi. ²⁶Ma tiempu ikan ma tu'un ña kā'an ma Ndioo, jā'a yi ña tāan ma ñu'u' ñuñivi i'ya, va ma vitin kà'an Ndioo te'en: “Inga cha'a' ndiko ni ja'i ña na taan na yöve ma nuñu'uni, vati juuni ni ja'i ña na taan ma andivi ndia”, kāti Ndioo, ²⁷Ora kā'an ma Ndioo “inga cha'a' ndiko” takan, kùtuninio ña ni naa ndisaa kuui ma ña tūvi niku, va ma ña kùu kandaa ta kùu sama yi kua'a' va'a cha'a' ndanu nikuuni, yakani ni naa, ta ma ña na kùu kandaa ta na kùu sama yi ndanu nikuuni, na töve ni naa yi. ²⁸Ni ku'va Ndioo ña na ki'vi yo nuu chà'nda ra tiñu. Ta ikan nī'iin na na kùu tavani'i na yo. Yakan va ìyo yi ña ndakan yo ta'vindioo nuu ra cha'a' yi. Ta na jaka'nu yo ra ta tiñu'u yo

ra ora jà'a yo tiñu kuenda ra, takua kùuni maa ra. ²⁹Vati ma Ndioo yo kùu ja'a ra ña naa yo tava kùu iin ñu'ú ña chà'mi tandi'i nakuyi.

**Naja kua ìyo yi ña ja'a yo ikan na kichi
kusini ma Ndioo nde'e ra yo**

13 ¹Koto ndäkoo yo ña kùunio nde'o ma tandi'i ñivi, ta kùuni ndo nde'e ndo na tava kùu ma yani ndo. ²Koto nãani ndo ña kùuni ndo nde'e ndo ma ñivi chàa ma ve'e ndo, vati ìyo ma ndian jã'a takan, ta ni töve nĩ chito na ña ndian chàa ve'e na kùu tati va'a ña jà'a tiñu nuu Ndioo. ³Na kuku'uni ndo ña tìndee ndo ma ndian indii tichi vekaa, takua kùuni ndo ña indii ndo ma tichi vekaa chi'in na indukuni ndia. Na nakanini ta'an ndo cha'a' ma ndian nduva'a kuii ndè'e tundo'o, vati juuni maa ndo kùu nde'e ndo tundo'o iti' nuu ndia. ⁴Tandi'i ndo ìyo yi ña tiñu'u ndo ma ñivi ndaka ndo ña kùu ñasi'i ndo, ta na kĩ'vi ndo kusu ndo chi'in ni'iin inga ñivi tanda'a chi'in inga na, ti koto jàkini ndo ma nuu chito kixi na, vati Ndioo ni jakutuni ra nda ndian ni kùuni ña töve tiñu'u ndian tanda'a chi'in inga na, ta ndian k'vi chi'in ñasi'i inga ra a chi'in ii inga ña'a ndia. ⁵Töve ìyo yi ña kuuni ga ndo nde'e ndo ma xu'un' ndo. Ta na kusii ndo chi'in ma tandi'i ndatiñu ña ìyo nuu ni ndo, vati ma Ndioo te'en kà'an ra: “Ni'iin cha'a' na ndäkoï ñun ta na ndöo ma'iiun ndia”, kàti ra. ⁶Yakan va ch̀to yo ña ndicha va'a kùu ma tu'un kà'an yi i'ya: Ma Racha'nu Ndioo kùu ma ra tìndee yu'u, ta töve yu'vi ndè'i jin jà'a na kuati chatai. ⁷Na kuku'uni ndo ma pato ndo ndian kàtitu'un tu'un Ndioo nuu ndo. Ta na ku'va ndo kuenda naja ìyo na. Ta takua ch̀nuni na tu'un Ndioo, ta takan maa ndo ìyo yi ña chinuni ndo tu'un ra ndia. ⁸Jesuu juuni indukuni kùu ra ma ra ìyo iku, ta vitin, ta iti' nuu ndia. ⁹Koto ch̀nuni ndo cha'a' ma tu'un siin siin kà'an ña töve va'a jàna'a ma inga na. Va'a ga ña ch̀nunio ma ñamani ña chà'a Ndioo nuu yo chi'in ndisaa anima yo kua ma ña ch̀nuni yo ña cha'nu ma anima yo chi'in ndayu ña chà'a ñivi ña na ndova'a yo kuenda Ndioo ora chàcho yi. Ma ndayu ikan töve tìndee yi ma ndian chàchini yi. ¹⁰Vati ìyo iin nuu naa nuu yo. Ta ma nuu naa ikan, na kùu kachi ma ndra kùu sutu yi, ndra jàka'nu Ndioo ma tichi

ma veñu'u íí ña chiyo tatiempu. ¹¹Vati ma ra kùu sutu ka'nu ña kuxini nuu tiaga ma sutu, chùnda'a ra nii ma kiti ma tichi veñu'u íí ña sokó ra yi, ikan na kindaa ma kuatio. Va ma kuñu ma kiti ikan kayu yi nuke'e tichi ku'u. ¹²Yakan va juuni takan tã'an Jesuu ora chí'í ra, ta na töve nī chí'í ra ma tichi ma ñuu ka'nu niku, ti chí'í ra tichi ku'u iti' chata ma kora ñuu. Ta takan ta'an ra ikan na jà'íí ra ma ñivi ìyo ñuu chi'in ma nii ra. ¹³Yakan va na ku'un yo chi'in ma Jesuu ma tichi ku'u ta na nde'o tundo'o ma takua tã'an ra niku. ¹⁴Vati ma ñuñivi i'ya na töve iin ma ñuu ña ni koo indeeni kùu yi vati nànduku yo inga ñuu ka'nu ña ni koo iti' nuu. ¹⁵Yakan va nani ora ìyo yi ña jaka'nu yo ma Ndioo cha'a' ma Jesuu. Ma tu'un ña kà'an yo chi'in ma Ndioo kùu yi iin ña sòkó yo nuu ra. Yakan va na jaka'nu yo ma Ndioo chí'in tu'un kà'an yo. ¹⁶Koto näani ndo ña jà'a ndo ma ña va'a, ta nata'vi ndo ma ndatiñu ndo chí'in ma inga na. Vati ma ña jà'a ndo i'ya kùu yi takua iin ña sòkó ndo nuu Ndioo, ta chà'tani ra yi.

¹⁷Ta na jachi'in ndo ma ña kà'an ma ndian chà'nda tiñu nuu ndo ta chinuni ndo ma ña kà'an na. Vati ndiakan kùu ma ndian endee töve nìndee ña jakuenda na ndo ta chito na ña ìyo yi ña ka'an na nuu Ndioo cha'a' ndo iti' nuu. Yakan va

Illustration by Alice Paschal

Nuu ka'ìin ti'vi ñivi jàka'nu na Ndioo cha'a ña chìnuni na (13:15)

na kunumi ndo jà'a ndo ma tiñu ña tachi na nuu ndo koto kånita'an yu'u ndo chi'in na, ikan na sii kùuni na ora jà'a na yi. Vati tu kanita'an yu'u ndo chi'in na, töve va'a yi kuenda ndo.

¹⁸Na ka'an ndo nuu Ndioo cha'a' ndi. Ta cha chètò va'a ndi ña va'a chà'nini ma chinituni ndi ta kùuni ndi ja'a ndi ña va'a chi'in ndisaa ñivi. ¹⁹Chikan chi'in yu'i ña na ka'an ndo chi'in ma Ndioo cha'i, ikan na ku'va ra ña na numini chikoni'i ndioo koi chi'in ndo.

Tu'un nuu ndi'inia

²⁰Ma Ndioo, ra chà'a ña na koo vii yo, ra jānataku ma Racha'nu chito'o yo Jesuu ora chí'í ra niku, ma ra kùu pato yo ti kumi ra yo takua ja'a na chi'in mvechala, ta ra jāndo'iin tu'un ra chi'in yo endeeni cha'a' nii ra. ²¹Na jandondaa ra ndo, ikan na kuu jatiñu va'a ndo, ta na kuu jachinu ndo ndisaa tiñu takua kùuni maa ra. Ta na kùu ndisaa tiñu ña ja'a ra chi'in ndo, takua kùu iin ña chà'ta'ani ra cha'a' Jesucristu. Ti rakan kùu ma ra ya'a tacha ta ka'nu endeeni ña ìyo andivi. Ta takan na kùu yi. Amén.

²²Ndyo'o yani, jà'nini ndo ña na ni'i ndo chi'in anima va'a ndo ma ita'vi tu'un ña tai kuenda ndo, ikan na sii kuuni ndo ja'a yi. ²³Na koto va'a ndo ña ma ra yanio Timoteu chàkuu nuna ra vitin. Tu kichaa ra numini, ni kundakai ra ku'in kunde'i ndo chi'in ra.

²⁴Na kaña'a ndo chi'in ndisaa kuii ma ndra chà'nda tiñu nuu ndo chi'in tandi'i ma ndian ìyo ma ñuu nuu chà'nda Ndioo tiñu ndia. Ma ndra ìyo ñuu Italia, kùuni na tachi na tu'un ña kaña'a na chi'in ndo ndia.

²⁵Na ku'va ma Ndioo kua'a' va'a ñamani ra nuu tandi'i ndo. Ta takan na kuu yi. Amén.